

سازمان شهرداری آتوبهاری های کشور

منابع آزمون تخصصی

آزمون استخدام نیروی پیمانی مشاغل عملیاتی

آتش نشانی شهرداری های کشور - سال ۱۴۰۳

طرح شهید «علی امینی»

اصول و مدیریت بحران

روبه‌رو شدن با بحران‌ها پدیده جدیدی نسبت ولی مدیریت بحران به مفهوم امروزی، موضوع نسبتاً جدیدی است و عمر چندانی از حضورش در عرصه‌های مدیریتی و از جمله مدیریت شهری نمی‌گذرد. هرچند این روند در سال‌های اخیر به دلیل افزایش تعداد و اثرات بحران‌ها در مناطق شهری، توجهات جهانی، آموزش‌ها و تحقیقات علمی و پیشرفت‌های فنی و فناوری اطلاعات به سرعت رو به افزایش بوده است. واقعیت این است که روش‌های سنتی نگرش و مدیریت بحران‌ها، پاسخ‌گوی شهرنشینی معاصر نبوده و استفاده از روش‌های نوین مدیریت بحران به تدریج اهمیت خود را در مدیریت شهری پیدا می‌کند. این مسئله به‌ویژه در مورد شهرهای ایران که اغلب با مخاطرات و در نتیجه به بحران‌های بالقوه متعددی روبه‌رو هستند، کاملاً صادق است (علی عسگری، ۱۳۹۵).

در اکثر کشورهای دنیا به واسطه وجود مدیریت واحد شهری، برنامه‌ریزی، آینده‌نگری و مدیریت حوزه مسائل مختلف مدیریت شهری از طریق شهرداری انجام می‌پذیرد. مسئولیت اموری مانند؛ گسترش آتی شهر، تأمین خدمات عمومی، تأمین ایمنی شهر و شهروندان در برابر انواع حوادث و سایر موضوعات مدیریت شهری. لذا با توجه به نقش مهم شهرداری در مسائل مختلف شهری و با مروری بر جایگاه سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرائی متولی و دخیل در امر مدیریت بحران در کشورهای پیشرفته، مشاهده می‌شود که مجموعه شهرداری با توجه به پتانسیل موجود، نقش ویژه و اساسی در این خصوص می‌تواند داشته باشند. از سوی دیگر طبق قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران کشور و آیین‌نامه اجرایی آن قانون، دستگاه‌ها و ارگان‌های مختلفی در چهار مرحله مدیریت بحران شامل مراحل: پیشگیری، آمادگی، مقابله و بازسازی و بازخوانی ایفای نقش نموده و همچنین وظایفی برای دستگاه‌های موظف در مدیریت بحران پیش‌بینی شده است. شهرداری‌ها نیز به‌عنوان یکی از دستگاه‌های ذی‌ربط در مدیریت بحران، باید بر اساس شرح وظایف پیش‌بینی شده در قانون و مطابق وظایف ذاتی خود در زمینه کنترل حوادث و سوانح (ماده ۵۵ قانون شهرداری‌ها) اقدام نمایند.

لذا با توجه به معیارهای کلان تعیین شده برای مدیریت بحران در شهرهای کشور که مقرر است در راستای رسیدن به اهداف مهمی از جمله؛ تکوین برنامه بهبود و ارتقای کیفیت معیشت اجتماعی و محیط شهری و برنامه‌ریزی در راستای تجهیز زیرساخت‌های شهری برای استفاده شرایط بروز بحران، در این مقاله ضمن بررسی اهمیت موضوع، نقش و جایگاه شهرداری‌ها در تحقق اهداف مدیریت بحران‌های شهری با توجه به وظایف قانونی همچنین الگوهای استاندارد جهانی مدیریت مخاطرات با رویکرد پایداری شهری، پرداخته شده و دستورالعمل تشکیل ستادهای مدیریت بحران شهرداری تشریح می‌شود.

تعاریف

مخاطره (Venture)

پدیده‌ای طبیعی یا کنش انسانی که در صورت وقوع در محیط یا جامعه آسیب‌پذیر می‌تواند تبدیل به یک بحران و حادثه خسارات بار شود.

حادثه (event/accident)

رخداد یا واقعه‌ای ناخواسته، ناگوار و خسارت‌بار (جانی، مالی و محیط‌زیست)، تحت تأثیر مخاطرات که محدود بوده و پتانسیل مختل کردن روند طبیعی جامعه را ندارد و اغلب توسط نیروها یا گروه‌های تک‌مأموریتی قابل کنترل است.

سانحه (Disasters)

سانحه یا اتفاق نامطلوب یک پدیده پیچیده و چندوجهی بوده و ممکن است از ابعاد مختلف زیست‌محیطی، اقتصادی، مادی، روانی و اجتماعی آسیب وارد نماید و گاهی شامل کلیه ابعاد فوق نمی‌شود.

بحران (Crisis)

ازهم‌گسیختگی جدی عملکرد یک جامعه که ناشی از وقوع مخاطره است و منجر به خسارات و اثرات منفی گسترده انسانی، اقتصادی یا زیست‌محیطی می‌شود، به‌طوری‌که مواجهه با آن فراتر از توانایی جامعه متأثر و دستگاه‌های مسئول باشد.

آسیب‌پذیری (Vulnerability)

ضعف و کمبودهای مادی و غیرمادی شامل فیزیکی، اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی در جامعه است که باعث می‌شود وقوع مخاطرات منجر به بحران شود.

خطر (Danger)

مقدار یا اندازه خسارات انسانی و مادی احتمالی، در صورت وقوع یک مخاطره در جامعه آسیب‌پذیر است.

ریسک (Risk)

احتمال منجر شدن یک خطر به حادثه یا سانحه است.

ریسک به احتمال بالقوه یا بالفعل اتفاق افتادن موضوعی منفی گفته می‌شود. خطر ایجاد یک حادثه به طور وسیعی به میزان آمادگی برای تطابق با یک حادثه و یا حذف آن بستگی دارد.

آتش سوزی (Fire)

هر نوع آتش کنترل نشده که جان مردم، اموال عمومی و خصوصی را در معرض تهدید قرار می‌دهد.

آتش‌نشانی (Firefighting)

اقداماتی که به منظور کنترل و خاموش کردن آتش سوزی انجام می‌شود.

نجات (Rescue)

اقدامات اضطراری که برای دسترسی، رهاسازی، تثبیت و انتقال مصدومان به محل امن برای انتقال به مراکز درمانی توسط نیروهای آموزش دیده و مجهز انجام می‌شود.

مدیریت بحران (Disaster Management)

نظام حاکم بر راهبردها، رویکردها، برنامه‌ها و اقداماتی است که باهدف پیش‌بینی، پیشگیری و کاهش خطر، آمادگی و پاسخ کارآمد و باز توانی و بازسازی پس از وقوع حوادث و سوانح به صورت چرخه‌ای صورت می‌گیرد.

پیشگیری و کاهش خطر (Prevention)

به مجموعه تدابیر و اقداماتی گفته می‌شود که شامل شناسایی، شناخت و تحلیل مخاطرات، آسیب‌پذیری‌ها، الزام به کارگیری مدیریت کاهش خطر در تدوین برنامه‌بودجه بخش‌های توسعه‌ای، تعیین راهبردها و اولویت‌های بخش‌های گوناگون، تدوین و اجرای برنامه‌های کاهش خطر حوادث و سوانح در کشور است.

آمادگی (Readiness)

مجموعه تدابیر و اقداماتی است که ظرفیت جامعه و دستگاه‌های مسئول برای پاسخ مؤثر به حوادث و سوانح افزایش می‌دهد. به طوری که خسارات انسانی و مادی ناشی از آن را به حداقل برساند.

پاسخ (Response)

مجموعه فعالیت‌ها و اقداماتی است که با وقوع حادثه آغاز شده و شامل هشدار سریع، تخلیه، جستجو، نجات و امداد، تأمین امنیت و نظایر این‌ها، متناسب با ویژگی‌های هر بحران است.

بازسازی و باز توانی (Reconstruction and Rehabilitation)

به مجموعه تدابیر و اقداماتی گفته می‌شود که برای ترمیم و بهبود خدمات و ساختارهای، معیشت، توانمندی و شرایط زندگی جوامع متأثر از حوادث انجام می‌شود. به نحوی که موجب ارتقای توان و ظرفیت در جهت کاهش خطر حوادث آتی شود.

تاب‌آوری (Retience)

به توانایی یک نظام یا جامعه در معرض مخاطرات، برای ایستادگی، تحمل و سازگاری در برابر حوادث و سوانح و باز توانی و بازسازی مؤثر و به موقع جامعه آسیب‌دیده گفته می‌شود.

پدافند غیرعامل (Passive Defense)

"مجموعه اقدامات غیرمسلحانه‌ای که موجب افزایش بازدارندگی، کاهش آسیب‌پذیری، تداوم فعالیت‌های ضروری، ارتقای پایداری ملی در مقابل تهدیدات و اقدامات نظامی دشمن است"

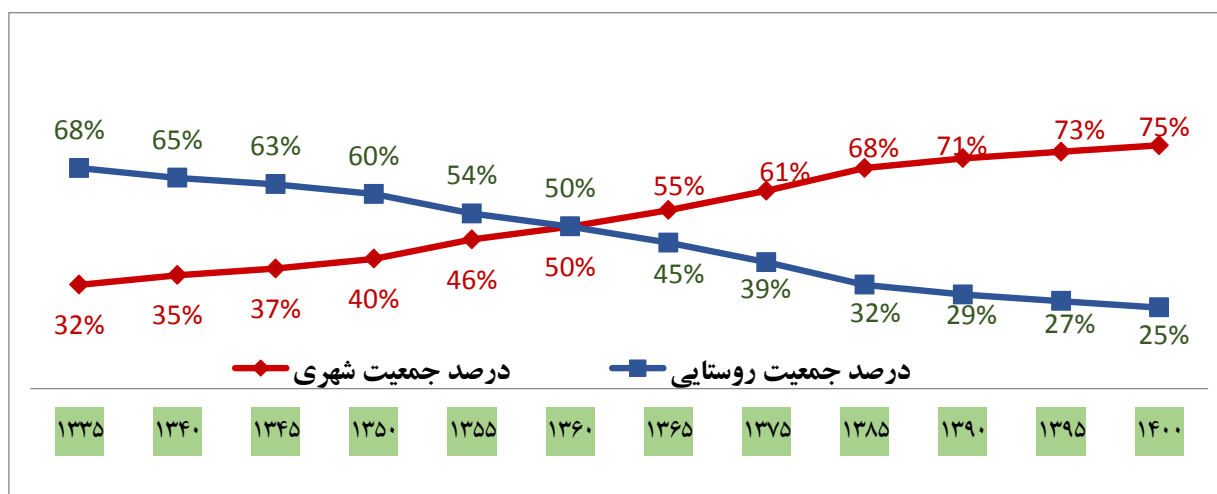
پدافند عامل (Active Defense)

به‌کارگیری مستقیم جنگ‌افزار، به‌منظور خنثی نمودن و یا کاهش اثرات عملیات خصمانه هوایی زمینی، دریایی، نفوذی و خرابکارانه بر روی اهداف موردنظر.

۱- اهمیت مدیریت بحران در مدیریت شهری

۱-۱- افزایش جمعیت شهری

تجزیه و تحلیل آمار جمعیتی ایران در طی سال‌های گذشته بر اساس گزارش‌های منتشرشده از سوی مرکز آمار ایران نشان‌دهنده آن است؛ شهرنشینی در ایران با ۲۰ درصد بالاتر از نرخ جهانی، به بیش از ۷۰ درصد در سال ۹۵ رسیده است. جمعیت شهری ایران در طول ۹۰ سال گذشته حدود ۲۶ برابر افزایش یافته درحالی‌که جمعیت روستایی رشد ۳ برابری را تجربه نموده و پیش‌بینی می‌شود جمعیت شهری کشور تا ۲۰ سال آینده از مرز ۷۴ میلیون نفر خواهد گذشت (برگرفته از گزارش آمار نفوس و مسکن ۱۳۹۵).

نمودار ترکیب جمعیت شهری و روستایی در ایران

جمعیت ساکن در نقاط شهری از سال ۱۳۹۵ معادل ۵۹ میلیون و ۱۴۶ هزار و ۸۴۷ نفر بوده است که نسبت به سال ۱۳۹۰ معادل ۵ میلیون و ۵۰۰ هزار و ۱۸۶ نفر افزایش یافته است. از سوی دیگر جمعیت ساکن در نقاط روستایی ولی با کاهش محسوسی روبه‌رو بوده است. در سال ۱۳۹۵ معادل ۲۰ میلیون و ۷۳۰ هزار و ۶۲۵ نفر ساکن در روستاها بوده‌اند که نسبت به سال ۱۳۹۰ معادل ۷۷۲ هزار و ۳۸۳ نفر کاهش یافته است. همچنین بر اساس آمار وزارت کشور در حال حاضر ۱۲۴۸ شهر بزرگ و کوچک در کشور مطابق طبقه‌بندی جمعیتی جدول زیر تأسیس شده است.

با قطبی شدن جمعیت کشور، مهاجرت جمعیت از روستاها و شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ‌تر در طول دهه‌های گذشته، تشدید شده است. این افزایش جمعیت بر زمین‌های شهری فشار آورده و جمعیت و زیرساخت‌ها را در مناطق پرمخاطره جای می‌دهد. بر این اساس بدون تردید مدیریت بحران یکی از مسائل مهم مدیریت شهری در اغلب شهرهای بزرگ ایران از جمله کلان‌شهرها است (برگرفته از مطالعات سند آسیب‌شناسی مدیریت بحران شهرداریهای کشور).

۱-۲- آسیب‌پذیری شهرها در برابر حوادث

آمارهای موجود جهانی و کشوری نشان می‌دهد که تعداد بحران‌های طبیعی و غیرطبیعی، طی دهه‌های گذشته رو به افزایش بوده است. مهم‌ترین عوامل افزایش‌دهنده تعداد و همچنین اثرات بحران‌های طبیعی و غیرطبیعی در سال‌های اخیر عبارت‌اند از؛ افزایش رشد جمعیت، رشد شهرنشینی، افزایش نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی، تغییرات اقلیمی، تحولات و بحران‌های سیاسی، رشد ناپایداری اقتصادی، ابداعات فناورانه افزایش‌دهنده ریسک‌ها، تغییرات در انتظارات اجتماعی و وابستگی جهانی، این فهرست ممکن است بیشتر از این باشد. ولی به‌خوبی می‌توان ارتباط نزدیک بین عوامل افزایش‌دهنده بحران‌ها و مسائل مربوط به مدیریت و برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای را تصویر کرد.

جمعیت کره زمین و کشورهای تشکیل‌دهنده از جمله ایران در حال افزایش است. این موضوع به همراه تمرکز بیشتر جمعیت در مناطق پرمخاطره آسیب‌پذیری مردم را بیش‌ازپیش افزایش داده است. افزایش جمعیت به‌نوبه خود منابع لازم برای کاهش مخاطرات را به دلیل وجود سایر اولویت‌ها کاهش می‌دهد. زیرا مدیران شهری و سطوح بالاتر دولت، لازم است منابع موجود را برای تأمین نیازهای ظاهراً اولویت‌دار اجتماعی جمعیت اختصاص داده است. به همین دلیل فرصت‌های کمتری برای پرداختن به سیاست‌ها و برنامه‌های مدیریت بحران پیش می‌آید. فشارهای وارده بر منابع آب‌و خاک که ارتباط نزدیکی با شهرنشینی دارند، منجر به بیابان‌زدایی، فرسایش خاک و کاهش جنگل‌ها و مراتع می‌شوند. این شرایط، ضمن آن‌که زمینه‌ساز وقوع بحران‌های مختلف طبیعی و غیرطبیعی می‌شود، آسیب‌پذیری در برابر سوانح را نیز به شدت افزایش می‌دهد. به‌طوری‌که اکنون تعداد بیشتری از مردم و زیرساخت‌ها، دامنه رودخانه‌ها، مناطق پرخطر صنعتی و به‌طور کلی زمین‌های نامناسب برای ساخت‌وساز متمرکز شده‌اند. لذا از یک طرف نظام شهرنشینی، مردم را به سمت مخاطره، سوق می‌دهد و از سمت دیگر؛ نظام مدیریت بحران در صدد است تا همین مردم را از بحران نجات دهد. در این میان معمولاً نیروی شهرنشینی، غالب‌تر است؛ بنابراین آسیب‌پذیری مردم همواره رو به افزایش بوده است. این روندها به‌خوبی نشان می‌دهد که باگذشت زمان اهمیت مدیریت شهری در مدیریت بحران آشکار می‌شود (علی‌عسگری، ۱۳۹۵).

بر این اساس بررسی تمرکز جمعیت در شهرهای آسیب‌پذیر از بلایا در قالب مجموعه‌های شهری، بیشتر دارای توجیه است. بر اساس داده‌های سال ۲۰۱۵، تعداد ۹۹۲ مجموعه شهری با جمعیت بالای ۵۰۰ هزار نفر در جهان وجود دارد که ۳۴ مجموعه آن، بالای ۱۰ میلیون نفر جمعیت داشته‌اند و اکثر آن‌ها در معرض یک یا چند حادثه طبیعی و غیرطبیعی قرار

مدیریت بحران – شهرداریها

دارند که شهر تهران در این دسته قرار می‌گیرد و جزء کلان‌شهرهای با درجه آسیب‌پذیری بسیار بالا از منظر زلزله‌تلقی می‌شود (عبداللهی، ۱۳۹۵).

۱-۳- پایداری شهر در برابر مخاطرات

با توجه به رشد شهرنشینی، سازمان ملل متحد در راستای تحقق اهداف توسعه هزاره، چک‌لیست‌هایی را برای مدیران شهری به منظور افزایش پایداری شهرها با رویکرد مدیریت بحران ترسیم و ارائه کرده است. بررسی این اصول چند اصل کلی به شرح ذیل را نشان می‌دهد:

اصول پیشنهادی پایداری شهرها در برابر حوادث	اقدامات قابل انجام با استفاده از ظرفیت فضاهای عمومی شهری
مدیریت ریسک، مبنای همکاری و مشارکت تمامی اعضای جامعه	توجه به ابعاد قبل از بحران و ایجاد آمادگی در شهروندان و تجهیز زیرساخت‌های شهری
ظرفیت‌سازی محلی	استفاده از مشارکت مردم در مدیریت بحران با تشکیل گروه‌های واکنش اضطراری
شناسایی مناطق ایمن	فضاهای عمومی شهری پهنه‌های امن و ایمن در برابر حوادث
اعمال استانداردهای کافی برای ساختمان‌سازی و برنامه توسعه شهری	تعیین اهداف تحقق شهر ایمن در طرح‌های توسعه شهری و تهیه طرح جامع ایمنی در برابر حوادث به صورت خاص
سرمایه‌گذاری و ایجاد زیرساخت‌های حیاتی مرتبط با کاهش خطرات	ایجاد پایگاه‌های پشتیبانی مدیریت بحران در فضاهای عمومی شهری
کمک به جوامع و سازمان‌ها برای طراحی روش‌های مناسب بازسازی به‌ویژه در مورد اسکان	استفاده از فرصت‌های فضاهای عمومی شهری برای اسکان اضطراری و موقت و تدوین برنامه اجتماعی و توانمندسازی شهروندان

اصول پایداری شهرها در برابر حوادث با رویکرد مدیریت بحران (عبداللهی، ۱۳۹۵)

از سوی دیگر تجارب حاصل از حوادث بزرگ در کشور نیز اهمیت موارد زیر را نشان می‌دهد؛

- لزوم داشتن آمادگی در برابر حوادث غیرمترقبه
- لزوم مجهز بودن به سیستم تشخیص مرکز، جهت و شدت زلزله
- لزوم همکاری متقابل نهادهای ذی‌ربط به هنگام وقوع حوادث
- لزوم آمادگی و توانایی گروه‌ها و اجتماعات (ساکنان محل یا منطقه) در مقابله با حوادث
- لزوم شهرسازی مقاوم در برابر حوادث

۴-۱- نظریه‌های مطرح در مدیریت بحران

در زمینه مدیریت بحران نظریه‌های مختلفی مطرح است. در این بین پنج نظریه مهم که مورد توجه برنامه‌ریزان حوزه حوادث و سوانح است. عمده‌ترین مسائل و مباحث مورد توجه نظریه‌های فوق مسائل مربوط به؛ مسائل زیست‌محیطی و نحوه تعامل و ارتباط شهر با محیط زیست همچنین نحوه استفاده از آن توسط انسان، کنترل مخاطرات، کاهش اثرات ناشی از مخاطرات، توانمندسازی جوامع برای رویارویی با بحران‌ها، مدیریت قبل، حین و بعد از وقوع بحران و ... است. در جدول زیر به صورت خلاصه مشخصه‌های مهم و مورد توجه هر یک از این نظریه‌ها ارائه می‌شود.

ردیف	نظریه	ویژگی
۱	نظریه مخاطره محور	<p>نظریه مخاطره محور در مدیریت بحران، بحران‌ها را ناشی از روابط انسان و طبیعت و یا محیط می‌داند. این نظریه به دنبال ارزیابی موارد زیر است؛ تعداد افرادی که در محدوده‌های مخاطرات زندگی می‌کنند؛ روش‌هایی که افراد برای برخورد و مقابله با مخاطرات انتخاب کرده‌اند؛ درک و برداشت مردم از امکان و احتمال وقوع حوادث ناشی از مخاطرات؛ و شناسایی حد مطلوب تطابق با شرایط که از نظر اجتماعی قابل قبول است.</p> <p>در این دیدگاه تصور می‌شود که تعامل انسان با طبیعت، بیشتر انسان محور است که در کوتاه‌مدت، پایدار و خودتنظیم؛ و در بلندمدت، پویا و در حال تحول است که عمدتاً به سمت چیرگی بیشتر انسان بر طبیعت و مهار مخاطرات پیش می‌رود.</p> <p>این نظریه، منشأ آسیب‌پذیری در برابر مخاطرات را ناشی از برخورد بین سیستم استفاده انسان از محیط و سیستم‌های محیطی و طبیعی می‌داند که در آن، افراد و جامعه به مبادله بین مخاطرات محیط و منافی که از آن کسب می‌کند، می‌پردازد.</p>
۲	نظریه مدیریت جامع بحران	<p>مدیریت جامع بحران، از تئوری‌های سنتی مدیریت بحران محسوب می‌شود. این نظریه یکی از نظریه‌هایی است که برای سال‌ها، چگونگی مدیریت بحران را از نظر محتوا تشریح می‌کند.</p> <p>مدیریت بحران و سوانح به دنبال پیشگیری و کاهش اثرات، آماده‌سازی شهرها برای مقابله با بحران‌ها، بالا بردن توانایی فضاها در واکنش مناسب هنگام وقوع بحران و مدیریت کارهای دوران پس از وقوع بحران با هدف بازسازی و بازگشت شهرها به حالت عادی است.</p> <p>از ایراداتی که بر این نظریه وارد است؛ آن است که ابعاد اقتصادی، اجتماعی و سیاسی مدیریت بحران را ملحوظ نمی‌کند به همین دلیل ساختارگرایان تلاش کردند نظریه‌ای از مدیریت بحران ارائه دهند که در آن ساخت‌های اجتماعی بحران و مدیریت بحران نیز مورد توجه قرار گیرد.</p>
۳	نظریه آسیب‌پذیری	<p>نظریه آسیب‌پذیری در مدیریت بحران، در انتقاد از نظریه‌های پیشین مطرح شد و ارائه‌دهندگان آن را طیف مختلفی از اندیشه‌ها که عمدتاً منبعث از دیدگاه‌های انتقادی مانند؛ اقتصاد سیاسی، اکولوژی سیاسی، ساخت اجتماعی و جامعه ریسکی هستند، تشکیل می‌دهند.</p> <p>از دیدگاه این نظریه، بحران‌ها توسط عوامل فیزیکی و طبیعی و یا خطاهای مکانیکی و انسانی ایجاد نشده‌اند، بلکه توسط چهارچوب‌ها و نهادهای اجتماعی و تعامل آن‌ها با مخاطرات به وجود می‌آیند.</p>

مدیریت بحران - شهرداریها

ردیف	نظریه	ویژگی
		<p>این دیدگاه از دیدگاه مخاطره محور در مدیریت بحران فراتر رفته و به ابعاد سیاسی، اقتصادی، انسانی و اجتماعی آن توجه بیشتری می‌دهد.</p> <p>آسیب‌پذیری به‌عنوان یک نظریه مادر از رشته‌های علمی دیگر کمک می‌گیرد و دانشمندان رشته‌های مختلف جغرافیا، هواشناسی، مهندسی، مردم‌شناسی، اقتصاد، جامعه‌شناسی، علوم سیاسی، علوم اداری، علوم محیطی و نظیر این‌ها به تبیین و ارائه راه‌حل برای کاهش آن پرداخته‌اند.</p>
۴	نظریه ریسک بحران	<p>نظریه کاهش ریسک بحران و مدیریت ریسک بحران، از نظریه‌های مدیریت بحران محسوب می‌شود که عمدتاً از طریق سازمان‌های بین‌المللی مانند سازمان ملل متحد و نهادهای وابسته با آن طی دو دهه گذشته طرح و به‌تدریج متحول شده است.</p> <p>در پی نام‌گذاری دهه کاهش بحران‌های طبیعی و ایجاد دفتر استراتژی بین‌المللی ریسک بحران در سازمان ملل متحد، این دیدگاه بیش‌ازپیش تقویت شد و محور اصلی چهارچوب اقدام هیوگو قرار گرفت و شکل کامل شده آن بنیان نظری و اجرایی چارچوب کاهش ریسک بحران سندای را تشکیل می‌دهد.</p> <p>در چهارچوب سندای، نقش بسیار پررنگی به فعالیت‌های محلی و شهری در زمینه مدیریت ریسک بحران داده شده است. این چارچوب با هفت هدف جهانی، سیزده اصل راهنما و چهار اولویت اقدام، می‌تواند چهارچوب مناسبی برای شهرها و کشورهایی باشد که به دنبال ارتقای نظام مدیریت بحران هستند.</p> <p>اگرچه تعریف‌های ارائه شده در مورد مدیریت ریسک بحران‌ها این‌گونه برداشت می‌شود که این نظریه، تمامی فازهای بحران را در برمی‌گیرد، ولی تأکید عمده بر کاهش ریسک است.</p> <p>استراتژی‌های کاهش بحران، عمدتاً شامل ارزیابی آسیب‌پذیری و ریسک و ظرفیت‌سازی نهادی و توانمندسازی عملیاتی هستند.</p> <p>مدیریت ریسک بحران، فرآیند نظام‌مند استفاده از ابزارهای اداری، سازمان‌ها، مهارت‌ها و ظرفیت‌های عملیاتی برای اعمال استراتژی‌ها، سیاست‌ها و توان مقابله به‌منظور کاهش پیامدهای ناشی از مخاطرات و بحران‌های محتمل ناشی از آن است.</p> <p>از منظر این دیدگاه کاهش ریسک بحران‌ها شامل فعالیت‌هایی است که بیشتر در سطح استراتژیک مدیریت انجام می‌شوند، درحالی‌که مدیریت ریسک بحران‌ها، اجرای تاکتیکی و عملیاتی کاهش ریسک بحران را شامل می‌شود.</p>
۵	نظریه تاب‌آوری شهری	<p>واژه تاب‌آوری در چهارچوب کاهش ریسک بحران‌ها عمدتاً از سال ۲۰۰۵ و به‌ویژه بعد از سونامی اندونزی مطرح شد.</p> <p>توجهات در این سال‌ها، عمدتاً به شیوه‌ای از بازسازی پس از بحران بوده که نه تنها بهتر از گذشته بشوند، بلکه تاب‌آوری اجتماعات در برابر بحران‌های آتی را نیز افزایش دهد.</p> <p>عملیاتی کردن این نظریه بسیار مورد سؤال واقع شده و اندازه‌گیری آن بسیار ذهنی بوده است.</p> <p>تفاوت‌های جدی که در میان شهرها وجود دارد، استفاده از معیارهای یکسان برای تاب‌آوری را به مشکل روبرو می‌سازد.</p>

نظریه‌های عمده مدیریت بحران (علی عسگری، ۱۳۹۵)

۱-۵- نگرش سیستمی در مدیریت بحران

در کنار نظریه‌های مطرح در مدیریت بحران، نگرش سیستمی به‌عنوان دیدگاه دیگری نوین و کاربردی از سوی متخصصان این رشته مطرح است. در این نگرش بحران از دیدگاه سیستمی موردبررسی و ارزیابی قرار گرفته می‌شوند. در واقع بحران-ها در اثر عوامل مختلفی ظهور و بروز پیدا می‌کنند. اما برای به وجود آمدن هر بحران؛ عامل و عوامل مختلفی وجود دارد که با در کنار هم قرار گرفتن آن‌ها حادثه یا بحران شکل می‌گیرد. به‌عنوان مثال: وقوع سیل در یک پهنه جغرافیایی نتیجه و حاصل یک سیستم اقلیمی است که در اثر بارش صورت گرفته و به دلیل عوامل متعددی مانند فرسایش، ساختن اماکن مسکونی در حریم مسیل‌ها و رودخانه‌ها و ... منجر به وقوع سیل و بروز حادثه و بعضی تلفات انسانی و خسارات اقتصادی حادث می‌شود.

با توجه به اصل سیستمی هیچ فعالیتی انجام نمی‌گیرد مگر اینکه قبلاً پیش‌بینی شده و تعامل ارگانیک و سازنده‌ای با مجموعه فعالیت‌ها و اجزای سیستم داشته باشد (عبداللهی، ۱۳۹۴).

با توجه به وجود عناصر و مولفه‌های متعدد در مدیریت بحران، لزوم تعریف نظام سازمانی و برنامه‌ریزی آن در چارچوب اندیشه سیستمی ضروری است در واقع موفقیت یک سیستم مدیریت بحران در قالب یک سیستم کل و واحد است که شهرداریها نیز یکی از اجرای مهم این سیستم می‌باشند.

۲- بررسی وظایف و مسئولیت‌های قانونی شهرداریها در حوادث و سوانح

۲-۱- قانون شهرداری

مطابق ماده ۵۵ قانون شهرداری، شهرداری‌ها وظایف مختلفی را در حوزه‌های مختلف خدمات شهری از جمله؛ مدیریت پسماند، فضای سبز، بهداشت شهری، ایمنی و آتش‌نشانی، تدفین همچنین حمل و نقل شهری، عمران شهری، امور فرهنگی و اجتماعی و ... بر عهده دارند. بخشی از این وظایف به استناد قانون شهرداری به شرح ذیل است؛

- طبق بند ۱۳ ماده ۵۵ قانون شهرداری؛ ایجاد غسلخانه و گورستان و تهیه وسایل و حمل اموات و مراقبت و انتظام امور آن‌ها از وظایف شهرداریها است.
- طبق بند ۱۴ ماده ۵۵ قانون شهرداری؛ اتخاذ تدابیر مؤثر و اقدامات لازم برای حفظ شهر از خطر سیل و حریق و همچنین رفع خطر از بناها و دیوارهای شکسته و پوشاندن چاه‌ها و چاله‌های واقع در معابر عمومی و جلوگیری از گذاشتن هر نوع اشیاء در بالکن‌ها و جلوی اتاق‌های ساختمان‌های مجاور و معابر عمومی که افتادن آن‌ها موجب خطر برای عابرین است و جلوگیری از نصب ناودان‌هایی که باعث زحمت یا خسارت مردم باشد، از وظایف شهرداری است. با استناد به بند ۱۴ ماده ۵۵ قانون سازمان‌ها و واحدهای آتش‌نشانی و خدمات ایمنی

شهرداریها (بر اساس ماده ۸۴ قانون شهرداری و بند ۱۵ ماده ۷۱ قانون شوراها) با طی مراحل و تشریفات قانونی به منظور امداد رسانی و اطفاء آتش سوزی ایجاد شده‌اند و از این نظر سازمانی وابسته به شهرداری تلقی می‌شوند.

۲-۲- قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران:

وظایف شوراهای اسلامی شهرها این نکته را روشن می‌سازد که برخی از بندهای وظایف شوراها می‌تواند نقش مؤثری در تحقق اداره امور شهرها در زمینه ایمنی شهر داشته باشد. برخی از بندهای مندرج در قانون شوراها که در ایمنی شهر مؤثر است:

- به موجب بند ۵ ماده ۷۱ قانون شوراها برنامه‌ریزی در خصوص مشارکت مردم در انجام خدمات اجتماعی، اقتصادی و آموزشی از وظایف شورای شهر است.
- به موجب بند ۷ ماده ۷۱ قانون شوراها اقدام در خصوص تشکیل نهادهای اجتماعی و مدنی از وظایف شوراهاست و می‌توان گفت نهادهای مدنی که فعالیت‌های امدادی را انجام می‌دهند را می‌توان با بسترسازی توسط شوراها ایجاد نمود که تحقق اهداف استفاده از مشارکت مردم در تأمین ایمنی شهر است. شوراهای اسلامی شهرها مستند به این وظیفه قانونی می‌توانند دستورالعمل و یا آیین‌نامه‌ای را تنظیم نمایند و پس از توافق با دستگاه‌های ذی‌ربط و اخذ مجوزهای لازم نسبت به ایجاد چنین نهادهای اقدام نمایند.
- به موجب بند ۱۹ ماده ۷۱ قانون شوراها، تدوین مقررات خاص برای حسن ترتیب امور و اتخاذ تدابیر احتیاطی جهت جلوگیری از خطر آتش‌سوزی از وظایف شورای اسلامی شهر است.

۲-۳- قانون مدیریت بحران کشور

"قانون مدیریت بحران کشور" در جلسه علنی روز دوشنبه مورخ ۱۳۹۸/۵/۷ مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۹۸/۵/۲۳ به تأیید شورای نگهبان رسیده، طی نامه ۹۰/۴۴۴۷۳ مورخ ۱۳۹۸/۶/۳ توسط رئیس مجلس شورای اسلامی به رئیس‌جمهور ابلاغ می‌شود. همچنین این قانون طی نامه شماره ۶۸۷۳۹ مورخ ۱۳۹۸/۶/۴ از سوی رئیس‌جمهور برای اجرا به وزیر کشور ابلاغ می‌شود. این قانون مشتمل بر ۲۶ ماده و دو تبصره هست که در ۷ فصل تنظیم شده است. لازم به ذکر است قانون مذکور جایگزین "قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران کشور" هست که در سال ۱۳۸۷ برای اجرای آزمایشی در طی ۵ سال تصویب شده بود.

• شرح وظایف کلی وزارت کشور

وزیر کشور در این قانون به‌عنوان نایب‌رئیس شورای عالی مدیریت بحران کشور و رئیس ستاد ملی مدیریت بحران کشور تعیین شده و سازمان مدیریت بحران کشور زیر نظر وزارت کشور تشکیل و مسئولیت یکپارچگی در اعمال مدیریت بحران کشور و ارتقای اثربخشی آن را بر عهده دارد. لازم به ذکر هست؛ ساختار سازمانی متناظر برای وظایف سازمان مذکور در سطح استان و شهرستان زیر نظر استاندار و فرماندار تشکیل می‌شود. سازمان مدیریت بحران کشور به‌عنوان مسئول اصلی برنامه‌ریزی، پیگیری و هماهنگی اجرای این قانون بوده و مسئولیت‌های تعیین شده برای کلیه دستگاه‌های مشمول این قانون در قالب مسئولیت مستقیم همچنین همکار با سایر دستگاه‌ها در ماده ۱۴ عنوان شده است.

• وظایف و مأموریت‌های تعیین شده برای شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور

بخشی از وظایف تعیین شده برای سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور همچنین شهرداریها و دهیاری‌ها وظایف مستقیم (اصلی) و بخشی از وظایف به‌عنوان همکار با سایر دستگاه‌های اجرایی است. اقدامات اجرایی از طریق شهرداری‌ها و دهیاری‌ها قابل انجام است که سازوکار لازم برای نظارت، هدایت و پیگیری اقدامات باید فراهم شود.

الف – قبل از وقوع (پیشگیری و آمادگی)

۱. همکاری با سازمان در تهیه و تدوین "راهبرد ملی"، "برنامه‌های ملی و استانی کاهش خطر"، "برنامه ملی و استانی آمادگی و پاسخ"، "برنامه ملی بازسازی و باز توانی و شاخص‌های پایش و ارزیابی"، "پیش‌نویس لوایح، دستورالعمل‌ها و آئین‌نامه‌های اجرایی".
۲. تعیین و ارسال ساختار واحد سازمانی مناسب برای مدیریت بحران.
۳. آموزش کارکنان دستگاه‌های موضوع ماده ۲.
۴. سازوکارهای کاهش خطر در حوزه وظایف خود را در چارچوب برنامه ملی کاهش خطر حوادث و سوانح تهیه و با تأیید سازمان اجرایی کنند.
۵. سازوکارهای آمادگی و پاسخ دستگاه خود را در چارچوب برنامه ملی آمادگی و پاسخ تهیه و با تأیید سازمان اجرایی کنند.
۶. اقدام به توسعه پوشش بیمه‌ای کلیه اموال منقول و غیرمنقول تا پایان برنامه ششم توسعه کشور.
۷. تهیه پیوست کاهش خطر برای طرح‌های توسعه.
۸. همکاری با جمعیت هلال‌احمر برای آموزش آحاد جامعه و سازمان‌های مردم‌نهاد در برابر حوادث و سوانح.
۹. همکاری با وزارت نیرو در ایجاد سازوکارهای لازم جهت کنترل آب‌های سطحی (سیلاب) در سطح ملی و استانی.

۱۰. همکاری با وزارت علوم به منظور پیش‌بینی دقیق و هشدار هنگام وقوع مخاطرات زمین‌ساخت، نسبت به ایجاد و تقویت مراکز پایش و هشدار زلزله، آتش‌فشان، سونامی و لغزش زمین در کشور.
۱۱. همکاری با وزارت راه و شهرسازی در ایجاد سازوکارهای مناسب برای اعمال مدیریت یکپارچه حمل‌ونقل و عبور (ترانزیت) شریان‌های مواصلاتی و همچنین ایمن‌سازی قطارهای شهری در شرایط اضطراری برنامه‌ریزی و عملیاتی شود.
۱۲. همکاری با جهاد کشاورزی در ایجاد مرکز پایش و هشدار همه‌گیری (اپیدمی) آفات و بیماری‌های گیاهی و حیوانی و مشترک انسان و دام.
۱۳. همکاری با بیمه مرکزی در ایجاد سازوکارهای لازم جهت گسترش بیمه حوادث و سوانح با اولویت آتش‌سوزی، سیل و زلزله.
۱۴. همکاری با وزارت نفت در ایجاد زیرساخت‌های مناسب و ایمن برای ذخیره مناسب حامل‌های انرژی و تأمین سوخت موردنیاز مناطق آسیب‌دیده.
۱۵. وزارت راه و شهرسازی، سازمان نظام‌مهندسی ساختمان، شهرداری‌ها و دهیاری‌ها موظف‌اند در اجرای قوانین و مقررات مربوط به مقاوم بودن ساختمان‌ها، استانداردهای سازمان را رعایت کنند.

ب- حین وقوع حوادث (پاسخ و مقابله)

(وظایف اصلی)

۱. با همکاری نیروی انتظامی و وزارت راه و شهرسازی، سازوکارهای لازم برای اعمال مدیریت تردد (ترافیک) در شهرها و روستاهای آسیب‌دیده را اتخاذ و اجرا کند.
۲. با همکاری سازمان پزشکی قانونی، نیروی انتظامی و متولیان دینی و مذهبی موضوع اصول دوازدهم و سیزدهم قانون اساسی برای انتقال، تشخیص هویت و تدفین متوفیان ناشی از وقوع بحران با رعایت آداب محلی و مذهبی ایشان اقدام کند.
۳. برای توسعه ایمنی، اطفای حریق، جستجو و نجات آسیب‌دیدگان از حوادث شهری و روستایی در مراکز جمعیتی اقدام کند.
۴. مسئولیت اجرای این قانون با بالاترین مقام هر یک از دستگاه‌های موضوع ماده ۲ این قانون هست و در صورت تخلف از وظایف مقرر توسط هر یک از مقامات، مسئولان و یا کارمندان دستگاه‌ها و نهادهای مشمول این قانون وزیر کشور، رئیس سازمان و یا استانداران و فرمانداران حسب مورد مکلف‌اند تخلفات صورت گرفته را به هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری دستگاه مذکور ارائه دهند.

(همکاری با سایر دستگاه‌ها)

۱. در هنگام پاسخ کلیه امکانات و تجهیزات موجود خود را در اختیار ستاد قرار دهند
۲. همکاری با هلال‌احمر در نجات آسیب‌دیدگان از حوادث و سوانح و انتقال آن‌ها به مراکز درمانی، اسکان اضرائی و تأمین مایحتاج ایشان تا رفع نیاز

۳. همکاری با بنیاد مسکن انقلاب اسلامی در آواربرداری مستحذات و اماکن آسیب‌دیده، در بازسازی مناطق روستایی آسیب‌دیده از حوادث و سوانح، به‌گونه‌ای عمل کند که با اطمینان از ساخت واحدهای مسکونی مقاوم در مناطق ایمن، فرهنگ، آداب‌ورسوم، اقلیم و مصالح بومی منطقه

(وظایف مهم سایر دستگاه‌ها که مرتبط به حوزه کاری شهرداریها و دهیاریها است)

۱. طبق جزء ۲ بند ج ماده ۱۴ - اطفای حریق در جنگل‌ها و مراتع با وزارت جهاد کشاورزی است.
۲. طبق بند ز ماده ۱۴ - اطفای هوایی و گروه‌های امدادی از طریق ستاد کل نیروهای مسلح و همکاری وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح.
۳. طبق بند ض ماده ۱۴ وظایف مرکز تحقیقات راه و مسکن و شهرسازی (تهیه نقشه حریم گسل، نقشه خطر زلزله، سامانه پاسخ سریع زلزله، زون‌های خطر فروریزش و فروشت، ارزیابی ایمنی ساختمان‌های مهم و بلندمرتبه در برابر آتش‌سوزی و زلزله و فرونشست و ...).

ج- فصل اعتبارات

به‌منظور انجام اقدامات مربوط به پیشگیری و کاهش خطر و آمادگی در برابر بحران، ذیل امور اقتصادی در بودجه سنواتی، فصلی تحت عنوان مدیریت بحران کشور توسط سازمان برنامه‌و بودجه ایجاد خواهد شد.

۱. ماده ۱۶- سازمان برنامه‌و بودجه کشور مکلف است؛ اعتبارات موردنیاز دستگاه‌ها و نهادهای موضوع ماده ۲ قانون ذیل برنامه‌های مشخصی در این فصل (اعتبارات) بنا به پیشنهاد وزارت کشور (سازمان مدیریت بحران کشور) ارائه دهد.
۲. تبصره ۲ ماده ۱۶- دولت در چارچوب برنامه ملی کاهش خطر حوادث و سوانح به‌منظور تشویق مالکان واحدهای مسکونی شهری و روستایی ناپایدار و بافت فرسوده به نوسازی واحدهای مسکونی، همه‌ساله تسهیلات و کمک‌های فنی لازم را به پیشنهاد مشترک وزارتخانه‌های راه و شهرسازی و امور اقتصادی و دارایی و مشور (سازمان مدیریت بحران کشور) با تصویب هیئت‌وزیران در لایحه بودجه سالانه کل کشور پیش‌بینی می‌کند.
- تبصره ۱ ماده ۱۷ - سی درصد از اعتبار موضوع بندم ماده‌قانون الحاق برخی از مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، در ابتدای سال (به‌صورت ۱۰۰ درصد تخصیص) در اختیار وزارت کشور قرار گیرد.

۲-۴- قانون مدیریت خدمات کشوری

مطابق ماده ۸ این قانون آن دسته از اموری که موجب اقتدار و حاکمیت کشور است و منافع آن بدون محدودیت شامل همه اقشار جامعه گردیده و بهره‌مندی از این نوع خدمات موجب محدودیت برای استفاده دیگران نمی‌شود امور حاکمیتی است. بند (ک) این قانون؛ ارتقای بهداشت و آموزش عمومی، کنترل و پیشگیری از بیماری‌ها و آفت‌های واگیر و مقابله با کاهش اثرات حوادث طبیعی و بحران‌های عمومی از جمله موارد مشمول این ماده است.

مدیریت بحران – شهرداریها

جدول جمع‌بندی وظایف قانونی شهرداریها در پیشگیری و کنترل حوادث و سوانح

ردیف	عنوان قانون	ماده	خلاصه وظایف
۱	قانون شهرداریها	ماده ۱۳	ایجاد غسلخانه و گورستان و تهیه وسایل و حمل اموات و مراقبت و انتظام امور آنها از وظایف شهرداری است.
		ماده ۱۴	اتخاذ تدابیر مؤثر و اقدامات لازم برای حفظ شهر از خطر سیل و حریق از وظایف شهرداری است.
۲	قانون مدیریت بحران کشور	بند ۵ ماده ۱۴	<p>- با همکاری نیروی انتظامی و وزارت راه و شهرسازی، سازوکارهای لازم برای اعمال مدیریت تردد (ترافیک) در شهرها و روستاهای آسیب‌دیده را اتخاذ و اجرا کند.</p> <p>- با همکاری سازمان پزشکی قانونی، نیروی انتظامی و متولیان دینی و مذهبی موضوع اصول دوازدهم و سیزدهم قانون اساسی برای انتقال، تشخیص هویت و تدفین متوفیان ناشی از وقوع بحران با رعایت آداب محلی و مذهبی ایشان اقدام کند.</p> <p>- برای توسعه‌ایمنی، اطفای حریق، جستجو و نجات آسیب دیدگان از حوادث شهری و روستایی در مراکز جمعیتی اقدام کند.</p>
			<p>- مسئولیت اجرای این قانون با بالاترین مقام هر یک از دستگاه‌های موضوع ماده ۲ این قانون هست و در صورت تخلف از وظایف مقرر توسط هر یک از مقامات، مسئولان و یا کارمندان دستگاه‌ها و نهادهای مشمول این قانون وزیر کشور، رئیس سازمان و یا استانداران و فرمانداران حسب مورد مکلف‌اند تخلفات صورت گرفته را به هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری دستگاه مذکور ارائه دهند.</p>
۳	قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران	بند ۵ ماده ۷۱	برنامه‌ریزی در خصوص مشارکت مردم در انجام خدمات اجتماعی، اقتصادی و آموزشی از وظایف شورای شهر است.
		بند ۷ ماده ۷۱	تشکیل نهادهای اجتماعی و مدنی از وظایف شوراهاست و می‌توان گفت نهادهای مدنی که فعالیت‌های امدادی را انجام می‌دهند را می‌توان با بسترسازی توسط شوراها ایجاد نمود.
		بند ۱۹ ماده ۷۱	تدوین مقررات خاص برای حسن ترتیب امور و اتخاذ تدابیر احتیاطی جهت جلوگیری از خطر آتش‌سوزی از وظایف شورای اسلامی شهر است.
۴	قانون مدیریت خدمات کشوری	ماده ۸ قانون	ارتقای بهداشت و آموزش عمومی، کنترل و پیشگیری از بیماری‌ها و آفت‌های واگیر و مقابله با کاهش اثرات حوادث طبیعی و بحران‌های عمومی از جمله موارد مشمول امور حاکمیتی است.

(جمع‌بندی نگارنده)

۳- دستورالعمل تشکیل مدیریت بحران شهرداریهای کشور

در راستای ایجاد تعامل درون بخشی و برون بخشی و همچنین برنامه‌ریزی و هماهنگی برای پشتیبانی، تصمیم‌سازی و پیگیری وظایف شهرداری در شرایط اضطراری ناشی از وقوع حوادث و سوانح طبیعی و انسان‌ساخت در کلیه شهرداری‌های کشور متناسب با جمعیت شهری ستادی تحت ستادی تحت عنوان "ستاد مدیریت بحران شهرداری" تشکیل می‌شود. دستورالعمل تشکیل ستاد یادشده به استناد ماده ۵۵ قانون شهرداری و بندهای ۱۹، ۲۰ و ۲۱ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران، همچنین مواد ۶، ۹ و ۱۰ قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران کشور و مواد ۱، ۳ و ۱۵ آئین‌نامه اجرایی قانون مذکور، مشتمل بر؛ اهداف، ساختار تشکیلاتی، وظایف و مأموریت‌ها از سوی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور تدوین شده این دستورالعمل ضمن تصویب در شورای هماهنگی مدیریت بحران کشور در سال ۱۳۹۴ توسط قائم‌مقام رئیس شورای عالی مدیریت بحران کشور (وزیر کشور) به کلیه استانداری‌های کشور جهت اجرا در سطح شهرداری‌ها ابلاغ شده است.

۳-۱- اهداف

هدف اصلی از تشکیل این ستاد: ایجاد ساختار سازمانی برای اجرای وظایف قانونی شهرداری‌ها در مراحل چهارگانه مدیریت بحران و همکاری و تعامل درون‌سازمانی و برون‌سازمانی با سایر سازمان‌ها و دستگاه‌های مرتبط به گونه‌ای که شرایط ایمن و مناسب برای زندگی شهروندان تأمین و منافع و ارزش‌های اساسی شهر حفظ شود. همچنین اهداف فرعی زیر نیز مدنظر بوده است؛

- ۱- ایجاد وحدت رویه در خصوص مدیریت بحران‌های مختلف طبیعی و انسان‌ساخت در همکاری و تعامل با سایر دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط؛
- ۲- تدقیق وظایف شهرداری‌ها در مراحل چهارگانه مدیریت بحران در دو بخش وظایف مستقیم (اصلی) و غیرمستقیم (همکار یا پشتیبان)؛
- ۳- ارائه برنامه جامع برای کنترل شرایط اضطراری ناشی از وقوع سوانح در محدوده و حریم شهرها؛
- ۴- ارائه راهکارهای جلوگیری و کنترل حوادث ثانویه بعد از وقوع سوانح بزرگ در شهرها از جمله آتش‌سوزی و حوادث ناشی از مواد خطرناک؛

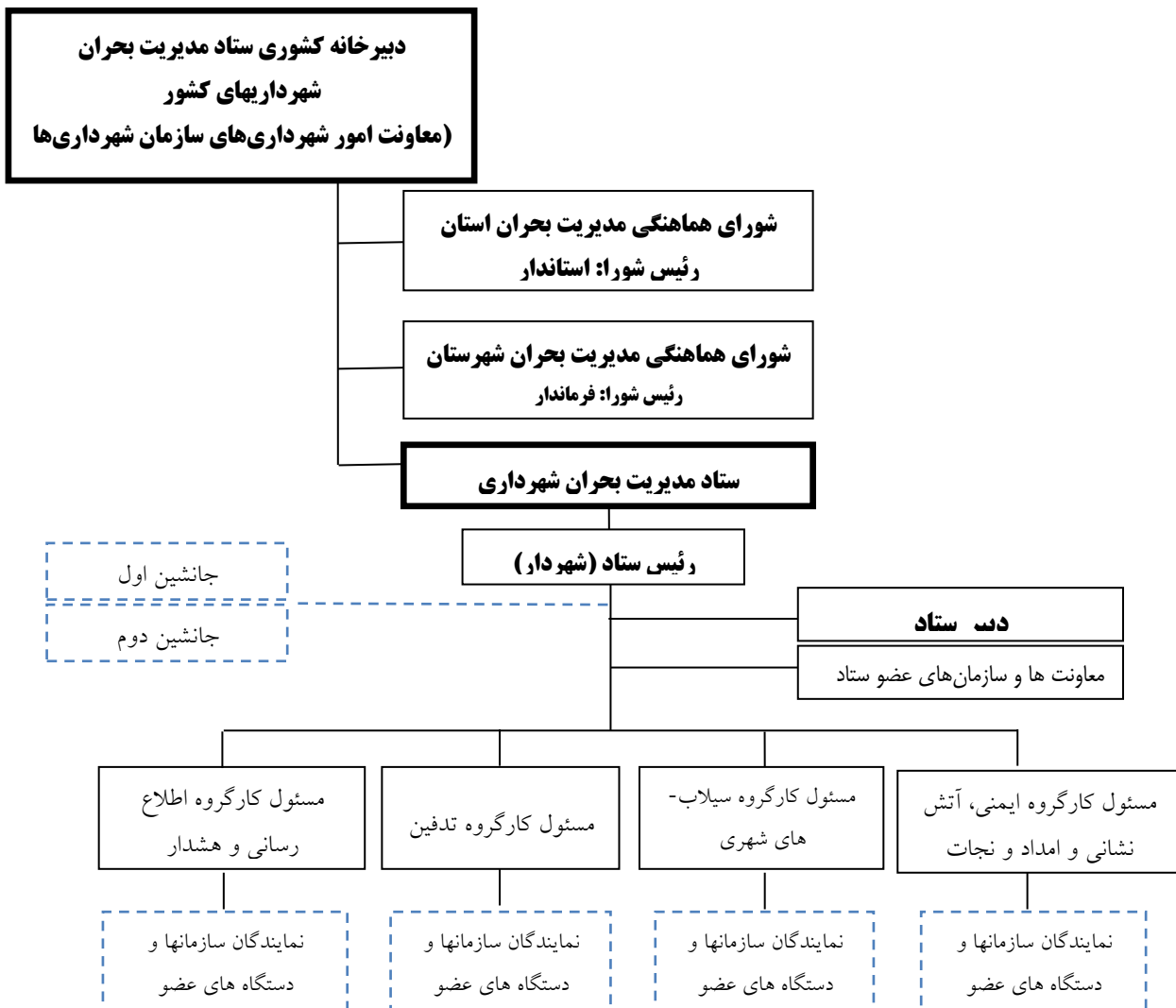
۳-۲- ساختار تشکیلاتی

دبیرخانه کشور ستاد مدیریت بحران شهرداریهای کشور در معاونت امور شهرداری‌های سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور تشکیل می‌شود.

مدیریت بحران – شهرداریها

همچنین در راستای ایجاد تعامل درون بخشی و برون بخشی و همچنین برنامه ریزی و هماهنگی برای پشتیبانی، تصمیم سازی و پیگیری وظایف شهرداری در شرایط اضطراری ناشی از وقوع حوادث و سوانح طبیعی و انسان ساخت ستادی تحت عنوان "ستاد مدیریت بحران شهرداری" با ریاست شخص شهردار تشکیل می شود.

لازم به ذکر است با توجه به گسترده بودن حوزه اقدامات مورد نظر در مراحل مدیریت بحران لذا در این دستورالعمل شخص شهردار به عنوان رئیس ستاد مدیریت بحران شهرداری تعیین شده است که باید بدون تداخل در وظایف سایر سطوح مدیریتی تعیین شده در قانون مدیریت بحران کشور و با به کارگیری از توان کل مجموعه شهرداری در اجرای وظایف و مسئولیت های قانونی تعیین شده اقدام نماید و وظایف شهرداری در این بخش محدود به یک دبیرخانه یا اداره نیست.

لازم به ذکر است ساختار سازمانی مدیریت بحران شهر تهران از مفاد این دستورالعمل مستثنی و تابع ضوابط و آئین نامه خاص مربوطه است.

۳-۳- وظایف و مأموریت‌ها

وظایف و مأموریت‌های ستاد مدیریت بحران شهرداری در چهار مرحله مدیریت بحران (پیش‌بینی و پیشگیری، آمادگی، مقابله و بازسازی و بازتوانی) و در راستای اجرای وظایف شهرداری (مطابق ماده ۵۵ قانون شهرداری) از جمله امور آتش-نشانی و خدمات ایمنی، کنترل سیلاب‌های شهری و تدفین اموات تعریف شده است این وظایف مطابق جدول ذیل است:

وظایف و مأموریت‌های ستاد مدیریت بحران در چهار مرحله مدیریت بحران	
پیش‌بینی و پیشگیری	<p>۱- بررسی تأسیسات و امکانات موجود در شهرداری و سازمان‌های تابعه و برنامه‌ریزی برای تقویت توان عملیاتی شهرداری</p> <p>۲- مقاوم‌سازی، نوسازی و ایمن‌سازی ساختمان‌ها و تأسیسات شهرداری از جمله ایستگاه‌های آتش‌نشانی و تأسیسات خدمات شهری جهت کاهش خطرپذیری در برابر حوادث و سوانح؛</p> <p>۳- تجزیه و تحلیل حوادث مربوط به حوزه فعالیت شهرداری به منظور شناسایی مسائل و مشکلات و ارائه برنامه‌های پیشگیری؛</p> <p>۴- برنامه‌ریزی برای نظارت بر اجرای آئین‌نامه‌های ایمنی در حوزه وظایف شهرداری؛</p> <p>۵- انجام پژوهش‌های کاربردی موردنیاز برای ارتقای کیفیت عملکرد شهرداری در مدیریت بحران؛</p>
آمادگی	<p>۱- تهیه خط‌مشی و سیاست‌گذاری در حوزه برنامه اجرایی و نظارت بر فعالیت مجموعه شهرداری (معاونت‌ها و سازمان‌های زیرمجموعه شهرداری) در انجام وظایف مرتبط با چهار مرحله مدیریت بحران؛</p> <p>۲- برنامه‌ریزی لازم برای تأمین اعتبارات موردنیاز مراحل مختلف مدیریت بحران از طریق منابع داخلی شهرداری‌ها (طی مراحل تصویب در شورای اسلامی شهر)، فرمانداری و استانداری (طی مراحل تخصیص در شورای مدیریت بحران شهرستان و استان) و وزارت کشور (طی مراحل قانونی در هیئت‌وزیران)؛</p> <p>۳- برنامه‌ریزی و هماهنگی برای ارتقای دانش کارکنان، به‌روزرسانی سیستم مدیریت بحران شهرداری و انجام تحقیقات در حوزه وظایف شهرداری در مدیریت بحران از طریق برقراری ارتباط با مراکز عملی، تحقیقاتی و اجرایی ذی‌صلاح؛</p> <p>۴- برنامه‌ریزی و هماهنگی لازم با اعضای ستاد و کمیته‌های تخصصی زیرمجموعه در چهار مرحله مدیریت بحران شامل؛ پیش‌بینی و پیشگیری، آمادگی، مقابله و بازسازی و بازتوانی؛</p> <p>۵- تقویت زمینه‌های همکاری درون بخشی، بین بخشی و میان بخشی در حوزه مدیریت بحران در سطح شهری، منطقه‌ای و ملی؛</p> <p>۶- ایجاد بانک اطلاعات مکانیزه از توان و امکانات نیروی انسانی، تجهیزات و دانش فنی موجود در مجموعه شهرداری به منظور به‌کارگیری در شرایط بحرانی؛</p> <p>۷- برنامه‌ریزی و هماهنگی لازم برای تأمین ماشین‌آلات، وسایل و تجهیزات موردنیاز مجموعه شهرداری برای کنترل شرایط اضطراری ناشی از وقوع حوادث و سوانح مختلف در شهر؛</p> <p>۸- ایجاد هماهنگی و اقدام برای انسجام میان مجموعه شهرداری برای کنترل شرایط اضطراری ناشی از وقوع حوادث و سوانح و برنامه‌ریزی برای اجرای مانورهای مرتبط</p> <p>۹- برنامه‌ریزی لازم در زمینه ارتقای آگاهی شهروندان در زمینه فرهنگ ایمنی و همکاری در مدیریت بحران از طریق مراکز فرهنگی و اجتماعی شهرداری، تابلوهای تبلیغاتی شهرداری و همچنین برپایی نمایشگاه و</p>

مدیریت بحران – شهرداریها

<p>تأسیس مراکز موزه و سایر مراکز آموزش شهروندی در حوزه وظایف و اختیارات شهرداری؛</p> <p>۱۰- برنامه ریزی برای ارتقای سطح آموزشی و دانش فنی مدیران، کارشناسان و نیروهای عملیاتی مرتبط با مدیریت بحران از طریق برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی، همایش‌ها و کنفرانس‌های تخصصی، مانور و سایر روش‌های متداول.</p>	
<p>۱- کسب اطلاعات فوری و اعلام وضعیت‌های اضطراری و آماده‌باش به معاونت‌ها و سازمان‌های مسئول مقابله با حوادث و سوانح در شهرداری؛</p> <p>۲- بسیج امکانات و اقدام عملیاتی برای کنترل شرایط بحران، مطابق شرح وظایف و رعایت سلسله‌مراتب فرماندهی و اجرایی تعیین شده در قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران کشور و آئین‌نامه اجرایی قانون.</p>	مقابله
<p>۱- همکاری و اقدام در پاک‌سازی معابر و فضاهای شهری، بازسازی فضاهای عمومی شهری بعد از وقوع حوادث و سوانح؛</p> <p>۲- تجهیز و نوسازی وسایل نقلیه امدادی آسیب‌دیده و تأمین سایر تجهیزات موردنیاز امداد و نجات اختصاصی؛</p> <p>۳- مستندسازی حوادث، اقدامات و تجزیه و تحلیل آن‌ها در سطح حوزه عملکردی مجموعه شهرداری؛</p>	بازسازی و بازتوانی

(برگرفته از دستورالعمل تشکیل ستاد مدیریت بحران شهرداریهای کشور، ۱۳۹۴)

نقش و نحوه فعالیت ستاد برنامه ریزی و هماهنگی بوده و برنامه‌های اجرایی مرتبط با مدیریت بحران از طریق اعضای ستاد و کمیته‌های زیرمجموعه انجام می‌پذیرد. همچنین در خصوص سایر حوادث و امور مرتبط با مدیریت بحران، شهرداری به‌عنوان پشتیبان، همکاری لازم را با دستگاه‌های متولی انجام خواهد داد (مطابق قانون مدیریت بحران کشور و آئین‌نامه اجرایی قانون مذکور)

۳-۴- کارگروه‌های ستاد مدیریت بحران شهرداری

به‌منظور اجرای کامل وظایف تعیین شده و پوشش مناسب خدمت‌رسانی به شهروندان در شرایط اضطراری، کارگروه‌های تخصصی ذیل متناسب با سطح‌بندی جمعیتی تعیین شده و با عضویت سازمان‌ها و دستگاه‌های مرتبط، زیر نظر ستاد تشکیل می‌گردد. ساختار کارگروه‌های مذکور به شرح جدول ذیل است:

مدیریت بحران – شهرداریها

کار گروه تدفین	کار گروه ایمنی، آتش نشانی و امداد و نجات
<p style="text-align: center;">اعضای کار گروه:</p> <p>مدیرعامل / مسئول سازمان یا واحد آرامستان شهرداری (مسئول کار گروه)</p> <p>نماینده نیروی انتظامی</p> <p>نماینده پزشکی قانونی</p> <p>نماینده اداره کل تبلیغات اسلامی</p> <p>نماینده اداره کل ثبت احوال</p> <p>نماینده دانشگاه علوم پزشکی</p> <p>نماینده اورژانس</p> <p>نماینده اداره محیط زیست</p>	<p style="text-align: center;">اعضای کار گروه:</p> <p>مدیرعامل / مسئول سازمان یا واحد آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری (مسئول کار گروه)</p> <p>نماینده معاونت شهرسازی شهرداری</p> <p>نماینده جمعیت هلال احمر</p> <p>نماینده اورژانس</p> <p>نماینده سازمان جنگل ها، مراتع و آبخیزداری</p> <p>نماینده سازمان نظام مهندسی و کنترل ساختمان</p> <p>نماینده اداره کل راه و شهرسازی</p>
کار گروه هشدار و اطلاع رسانی	کار گروه کنترل سیلاب های شهری
<p style="text-align: center;">اعضای کار گروه:</p> <p>نماینده رئیس ستاد مدیریت بحران شهرداری (مسئول کار گروه)</p> <p>نماینده سازمان یا واحد آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری</p> <p>نماینده معاونت اجتماعی (در صورت وجود در چارت تشکیلاتی شهرداری)</p> <p>نماینده روابط عمومی شهرداری</p> <p>جمعیت هلال احمر</p> <p>نماینده سازمان صداوسیما</p> <p>نماینده اداره آموزش و پرورش</p> <p>نماینده اداره هواشناسی</p> <p>نماینده نیروی انتظامی</p>	<p style="text-align: center;">اعضای کار گروه:</p> <p>نماینده معاونت خدمات شهری شهرداری (مسئول کار گروه)</p> <p>نماینده سازمان یا واحد آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری</p> <p>نماینده جمعیت هلال احمر</p> <p>نماینده اداره آب و فاضلاب</p> <p>نماینده اداره جهاد کشاورزی</p>

لازم به ذکر است شهرداری کلان شهرها، مراکز استان و شهرهای بالای ۱۰۰۰۰۰ نفر جمعیت موظف به تشکیل هر چهار کارگروه تعیین شده می باشند. سایر شهرداری ها برحسب ضرورت، کارگروه های مذکور را تشکیل خواهند داد. در غیر این صورت وظایف تعیین شده برای هر کارگروه از طریق سازمان ها و واحدهای مربوطه در شهرداری انجام می پذیرد.

جمع‌بندی

با توجه به تلاش‌ها و فعالیت‌هایی که تاکنون در زمینه مدیریت بحران شهری در شهرداری‌های کشور صورت پذیرفته است، همچنان در زمان بروز حوادث غیرمترقبه و انسان‌ساخت، مدیریت بحران دچار کاستی‌های متعددی است که می‌توان به شفاف نبودن نقش، جایگاه و وظایف قانونی شهرداری‌ها در مدیریت و کنترل بحران‌ها اشاره نمود که ضمن عدم تحقق اهداف مدنظر برای مدیریت واحد بحران‌های شهری منجر به تلفات جبران‌ناپذیری می‌شود.

از سوی دیگر وضع موجود مدیریت بحران در شهرداری‌های کشور تبلوری از قوانین و مقررات فوق‌الذکر خصوصاً (بند ۱۴ ماده ۵۵ قانون شهرداریها)، حوادث و بحران‌های رخ داده و سعی در پیشگیری از وقوع این حوادث است. به استناد قوانین مصوب فعلی صرفاً وظیفه اصلی اطفای حریق و کنترل سیل و دفن اموات در داخل محدوده خدماتی شهرها بر عهده شهرداری‌ها بوده و در سایر مباحث مرتبط با بحران به صورت غیرمستقیم همکاری‌های لازم صورت می‌پذیرد که با توجه به سوابق اقدامات و پتانسیل‌های موجود در شهرداری‌ها امکان ورود بیشتر شهرداری‌ها به موضوع مدیریت بحران-های محلی لازم به نظر می‌رسد. این امر در مرحله اول مستلزم تصویب شرح وظایف جدید در مراجع قانون‌گذار به همراه پیش‌بینی منابع مالی موردنیاز خواهد بود که در این صورت نیاز به بررسی و تصویب تشکیلات جدید بخصوص در کلان‌شهرها و مراکز استان ضروری خواهد بود.

به‌منظور مرتفع نمودن نارسایی‌های مدیریت بحران در حوزه شهرداری‌های کشور، ضروری است؛ مطابق با وظایف قانونی ذکرشده نسبت به ظرفیت‌سازی مناسب مدیریت بحران در شهرداری‌های کشور از جمله کلان‌شهرها با رویکرد تاب‌آوری شهری اقدام نمود. در این خصوص پیشنهادها و راهکارهای مطرح بر اساس اصول ده‌گانه تاب‌آوری در شهرها به شرح جدول ذیل ارائه می‌شود:

مدیریت بحران - شهرداریها

قوانین و مقررات مرتبط	راهکارهای کلیدی	آسیب‌ها
سند سندای - سیاست‌های کلی نظام - قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ایجاد و تقویت ظرفیت نهادی و هماهنگی شهری ▪ هماهنگی و یکپارچگی در میان نهادهای مسئول ارائه‌دهنده خدمات اضطراری در شهر ▪ ایجاد توسعه شبکه‌های سازمانی فراشه‌ری 	عدم وجود نظام سازمانی و تشکیلاتی جامع و فراگیر
چارچوب اجرایی هیوگو - قانون شوراها	<ul style="list-style-type: none"> ▪ توانمندسازی شهروندان در ایجاد کسب‌وکار محلی تاب‌آوری ▪ ایجاد و پایداری ردیف‌های بودجه‌ای و اعتباری برای آمادگی و مقابله در شهرداری ▪ مشارکت بخش خصوصی و دولتی در سرمایه‌گذاری برای اقدامات کاهش خطرپذیری ▪ ایجاد مکانیزم‌های تشویقی و تنبیهی در اجرا یا عدم اجرای رویه‌ها و مقررات شهری ▪ طراحی و اجرای برنامه تشکیل صندوق‌های مالی اضطراری و پرداخت یارانه‌های دولتی 	نبود سرمایه‌گذاری و تأمین مالی و اعتباری
چارچوب اجرایی هیوگو - سند سندای - قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران	<ul style="list-style-type: none"> ▪ شناخت ماهیت و میزان خطرپذیری بلایا در حوزه شهر ▪ ارزیابی آسیب‌پذیری و تعیین درجه آسیب احتمالی اجزا و عناصر شهری در برابر حوادث ▪ انتشار داده‌های خطرپذیری شهر و کاربست آن در اجرای طرح‌ها و عملیات عمرانی 	نبود سیستم تجزیه و تحلیل و ارزیابی خطرپذیری بلایا
سند سندای - ماده ۵۵ قانون شهرداری	<ul style="list-style-type: none"> ▪ تقویت زیرساخت‌های حفاظتی ▪ حفاظت از زیرساخت‌های حیاتی ▪ توسعه و ساخت زیرساخت‌های جدید تاب‌آور 	عدم توسعه و ارتقاء زیرساخت‌های شهری
قانون مدیریت خدمات کشوری	<ul style="list-style-type: none"> ▪ برنامه‌ریزی برای استمرار خدمت رسانی تأسیسات حیاتی ▪ ارزیابی خطرپذیری تأسیسات حیاتی و اقدام برای مقاوم‌سازی آن‌ها ▪ تقویت نقش حمایتی تأسیسات حیاتی پس از بروز بحران 	عدم حفاظت و ارتقاء ایمنی تأسیسات حیاتی به ویژه مدارس و بیمارستان
ماده ۵۵ قانون شهرداری	<ul style="list-style-type: none"> ▪ کاربست اصول خطرپذیری در تصویب و اجرای قوانین و مقررات ساختمانی ▪ آینده‌نگری توسعه شهر بر اساس ارزیابی خطرپذیری ▪ تقویت مشارکت و ظرفیت‌سازی محلی برای ترویج مقررات ساختمانی و شهرداری 	عدم رعایت ضوابط و مقررات ساختمانی و شهرداری
سیاست‌های کلی نظام - چارچوب اجرایی هیوگو - قانون مدیریت خدمات کشوری	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ارتقاء توانمندی و ظرفیت‌سازی در کاهش خطرپذیری میان مقامات مسئول مدیریت شهر ▪ بسترسازی آموزش رسمی در زمینه کاهش خطرپذیری بلایا ▪ آموزش شهروندی، ترویج فرهنگ ایمنی و آگاهی بخشی عمومی 	کمبود آگاهی بخشی عمومی و آموزش رسمی
چارچوب اجرایی هیوگو -	<ul style="list-style-type: none"> ▪ تدوین سیاست عمومی توسعه قانونمند و نهادی مولفه‌های آمادگی 	نبود آمادگی مؤثر و

مدیریت بحران – شهرداریها

قوانین و مقررات مرتبط	راهکارهای کلیدی	آسیبها
سند سندای- سیاستهای کلی نظام	<ul style="list-style-type: none"> در شهر طراحی و استقرار سیستمهای هشدار چندمنظوره و در دسترس انجام مانورهای دوره‌ای و منظم 	سیستم هشدار و واکنش سریع
قانون شوراها- چارچوب اجرایی هیوگو	<ul style="list-style-type: none"> مشارکت شهروندان در تعریف نیازها و ملاحظات مدیریت بحران گنجاندن موضوع بازسازی و بازتوانی در فرایند کاهش خطرپذیری تعهد و تضمین کاربست معیارهای کاهش خطرپذیری در عمران و توسعه شهر 	ضعف در سیستم بازسازی و بازتوانی
چارچوب اجرایی هیوگو- سند سندای- سیاستهای کلی نظام	<ul style="list-style-type: none"> آگاهی بخشی از اثرات تخریب محیطزیست در خطرپذیری بلایا ترویج اقدامات و تمهیدات توسعه‌ای منطبق بر توان اکولوژیکی شهر مشارکت بازیگران در تصمیم‌گیری برای مدیریت خطرپذیری شهری 	عدم حفاظت و تقویت اکوسیستمهای طبیعی

(برگرفته از مطالعات سند آسیب‌شناسی مدیریت بحران شهرداریهای کشور)

لازم به ذکر است پیشنهادها فوق در قالب سند آسیب‌شناسی مدیریت بحران شهرداریهای کشور طرح و بخشی از آن در ۱۳ بند از سوی هیئت محترم دولت در سال ۱۳۹۶ به تصویب رسیده است.

منابع و مآخذ

۱. اسماعیل زاده، جمعی از نویسندگان (۱۳۹۵)؛ بنیان‌های نظری در مطالعات شهری، انتشارات تیسرا، جلد یکم
۲. سند اصلی مصوب طرح جامع شهر تهران (۱۳۸۶)، طرح راهبردی - ساختاری توسعه و عمران شهر تهران (طرح جامع تهران)، وزارت مسکن و شهرسازی سابق
۳. عبدالمهی، مجید (۱۳۹۱)؛ مدیریت بحران در نواحی شهری، انتشارات سازمان شهرداریهای کشور، چاپ چهارم
۴. مهدی زاده، جواد (۱۳۸۵)، برنامه‌ریزی راهبردی توسعه‌ی شهری (تجربیات اخیر جهانی و جایگاه آن در ایران)، وزارت مسکن و شهرسازی، چاپ دوم
۵. مصوبه مجلس شورای اسلامی (۱۳۹۸)، قانون مدیریت بحران کشور
۶. قانون شهرداری با اصلاحات و الحاقات (۱۳۳۴)
۷. مصوبه شورای هماهنگی مدیریت بحران کشور (۱۳۹۴)، دستورالعمل تشکیل ستاد مدیریت بحران شهرداریهای کشور

جمهوری اسلامی ایران

رئیس جمهور

بسمه تعالی

۶۸۷۳۹
۴ - ۱۶۱ / ۱۳۹۸

وزارت کشور

در اجرای اصل یکصد و بیست و سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به پیوست « قانون مدیریت بحران کشور » که در جلسه علنی روز دوشنبه مورخ هفتم مرداد ماه یکهزار و سیصد و نود و هشت مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۹۸/۵/۲۳ به تایید شورای نگهبان رسیده و طی نامه شماره ۹۰/۴۴۴۷۳ مورخ ۱۳۹۸/۶/۳ مجلس شورای اسلامی واصل گردیده ، جهت اجرا ابلاغ می گردد.

حسن روحانی
رئیس جمهور

رونوشت:

دفتر مقام معظم رهبری - دفتر رئیس جمهور - دفتر ریاست قوه قضائیه - دفتر ریاست مجلس شورای اسلامی - دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام - دبیرخانه شورای نگهبان - دفتر معاون اول رئیس جمهور - معاونت امور مجلس رئیس جمهور - معاونت حقوقی رئیس جمهور - کلیه وزارتخانه ها، سازمانها، موسسات دولتی، نهادهای انقلاب اسلامی و استانداریهای سراسر کشور - دیوان محاسبات کشور - دفتر هیات دولت - دبیرخانه شورای اطلاع رسانی دولت - معاونت امور تقنینی معاونت امور مجلس - معاونت قوانین مجلس شورای اسلامی - معاونت ارتباطات و اطلاع رسانی دفتر رئیس جمهور - اداره کل پیگیری طرح ها و لوایح - اداره کل اسناد و تنقیح قوانین مجلس شورای اسلامی - اداره کل تدوین قوانین مجلس شورای اسلامی - معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات نهاد ریاست جمهوری - سامانه ملی قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران - روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران (جهت درج در روزنامه) ۱۳۹۸/۶/۳

تنظیم متن	تطبيق مصوبه	کنترل ابلاغ	تایید	تایید نهایی
سپهر علی	سلطان محمد	محمد زاده	محمد زاده	

۱۳۹۸/۶/۳

شماره: ۹۰/۴۴۴۷۳

تاریخ: ۱۳۹۸/۰۶/۰۳

پیوست:

حضرت حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر حسن روحانی
رئیس محترم جمهوری اسلامی ایران

عطف به نامه شماره ۵۱۱۱۴/۱۰۰۰۱ مورخ ۱۳۹۴/۱/۳۱ در اجرای اصل
یکصد و بیست و سوم (۱۲۳) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
قانون مدیریت بحران کشور که با عنوان لایحه مدیریت حوادث غیرمترقبه کشور به
مجلس شورای اسلامی تقدیم شده بود، با تصویب در جلسه علنی روز دوشنبه
مورخ ۱۳۹۷/۵/۷ و تأیید شورای محترم نگهبان، به پیوست ابلاغ می شود.

علی لاریجانی

قانون مدیریت بحران کشور

فصل اول: کلیات

ماده ۱- به منظور ارتقای توانمندی جامعه در امور پیش‌بینی و پیشگیری، کاهش خطر و آسیب‌پذیری، پاسخ مؤثر در برابر مخاطرات طبیعی، حوادث و بحران‌ها، تأمین ایمنی، تقویت تاب‌آوری با ایجاد مدیریت یکپارچه در امر سیاستگذاری، برنامه‌ریزی، ایجاد هماهنگی و انسجام در زمینه‌های اجرایی و پژوهشی، اطلاع‌رسانی متمرکز، ساماندهی و بازسازی مناطق آسیب‌دیده و نظارت دقیق بر فعالیت دستگاه‌های ذی‌ربط در حوزه حوادث و سوانح و کمک به توسعه پایدار برای مدیریت بحران کشور احکام زیر وضع می‌شود.

ماده ۲- قوای سه‌گانه جمهوری اسلامی ایران اعم از وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، مؤسسات و شرکتهای دولتی، مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت، بانکها و مؤسسات اعتباری دولتی، شرکتهای بیمه دولتی و همچنین مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی، مؤسسات عمومی، بنیادها و نهادهای انقلاب اسلامی، نیروهای نظامی، امنیتی و انتظامی، کلیه نهادها و واحدهای زیر نظر مقام معظم رهبری با اذن معظم‌له و دستگاهها و واحدهایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر یا تصریح نام است، اعم از اینکه قانون خاص خود را داشته یا از قوانین و مقررات عام تبعیت کنند و مؤسسات و شرکتهای وابسته یا تابعه آنها مشمول این قانون می‌باشند.

ماده ۳- مفهوم واژگان و عبارات اختصاری به‌کار رفته در این قانون

به‌شرح زیر است:

الف- مخاطره: پدیده طبیعی یا کنش انسانی (به‌جز موارد نظامی- امنیتی و اجتماعی) که در صورت وقوع در محیط یا جامعه آسیب‌پذیر می‌تواند تبدیل به یک بحران و حادثه خسارت‌بار شود.

ب- بحران: از هم گسیختگی جدی عملکرد یک جامعه که ناشی از وقوع مخاطره است و منجر به خسارات و اثرات منفی گسترده انسانی، اقتصادی یا زیست محیطی می شود، به طوری که مواجهه با آن فراتر از توانایی جامعه متأثر و دستگاههای مسؤول موضوع ماده (۲) این قانون باشد.

پ- آسیب پذیری: ضعف و کمبودهای مادی و غیرمادی شامل فیزیکی، اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی در جامعه است که باعث می شود وقوع مخاطرات منجر به بحران شود.

ت- خطر: مقدار یا اندازه خسارات انسانی و مادی احتمالی، در صورت وقوع یک مخاطره در جامعه آسیب پذیر است.

ث- مدیریت بحران: نظام حاکم بر راهبردها، رویکردها، برنامه ها و اقداماتی است که با هدف پیش بینی، پیشگیری و کاهش خطر، آمادگی و پاسخ کارآمد و بازتوانی و بازسازی پس از وقوع حوادث و سوانح، به صورت چرخه ای صورت می گیرد.

ج- پیشگیری و کاهش خطر: به مجموعه تدابیر و اقداماتی گفته می شود که شامل شناسایی، شناخت و تحلیل مخاطرات، آسیب پذیری ها، الزام به کارگیری مدیریت کاهش خطر در تدوین برنامه و بودجه بخشهای توسعه ای، تعیین راهبردها و اولویت های بخشهای گوناگون، تدوین و اجرای برنامه های کاهش خطر حوادث و سوانح در کشور است.

چ- آمادگی: مجموعه تدابیر و اقداماتی است که ظرفیت جامعه و دستگاههای مسؤول را برای پاسخ مؤثر به حوادث و سوانح افزایش می دهد به طوری که خسارات انسانی و مادی ناشی از آن را به حداقل برساند.

ح- پاسخ: مجموعه فعالیت ها و اقداماتی است که با وقوع حادثه آغاز شده و شامل هشدار سریع، تخلیه، جستجو، نجات و امداد، تأمین امنیت و نظایر اینها، متناسب با ویژگی های هر بحران می باشد.

خ- بازسازی و بازتوانی: به مجموعه تدابیر و اقداماتی گفته می شود که برای ترمیم و بهبود خدمات و ساختارها، معیشت، توانمندی و شرایط زندگی

جوامع متأثر از حوادث و سوانح انجام می‌شود؛ به نحوی که موجب ارتقای توانایی و ظرفیت آنها در جهت کاهش خطر حوادث آتی شود.

د- تاب‌آوری: به توانایی یک نظام یا جامعه در معرض مخاطرات، برای ایستادگی، تحمل و سازگاری در برابر حوادث و سوانح و بازتوانی و بازسازی مؤثر و به‌موقع جامعه آسیب‌دیده گفته می‌شود.

ذ- شرایط اضطراری: وضعیتی است که در پی وقوع مخاطرات و قریب‌الوقوع بودن حادثه یا بعد از وقوع آن ایجاد می‌شود و نیاز به اقدامات فوق‌العاده برای پاسخ دارد.

ر- شورای عالی: شورای عالی مدیریت بحران کشور

ز- سازمان: سازمان مدیریت بحران کشور

ژ- ستاد: ستاد پیشگیری، هماهنگی و فرماندهی عملیات پاسخ به بحران

ماده ۴- اسناد ملی و استانی مورد نیاز این قانون به‌شرح زیر تهیه و تدوین می‌شود:

الف- سند راهبرد ملی مدیریت بحران: سندی است که در چهارچوب این قانون و سایر قوانین و مقررات، جهت‌گیری‌ها، اصول، معیارها و روشهای پیش‌بینی، پیشگیری و کاهش خطر، آمادگی، پاسخ و بازتوانی و بازسازی توسط دستگاههای مشمول این قانون و نحوه مشارکت مردم را هماهنگ با سیاست‌های کلی ابلاغی مقام معظم رهبری و برنامه‌های توسعه کشور مشخص می‌کند. این سند با تأیید ستاد ملی به تصویب شورای عالی می‌رسد.

ب- برنامه ملی کاهش خطر حوادث و سوانح: سندی است که سازمان با مشارکت کلیه دستگاههای مسؤول موضوع ماده (۲) این قانون، با رعایت قوانین و مقررات و در چهارچوب سند راهبرد ملی مدیریت بحران تهیه می‌کند و اهداف ویژه کاهش خطر حوادث و سوانح را به همراه اقدامات مربوطه بیان می‌کند. این سند با تأیید ستاد ملی به تصویب شورای عالی می‌رسد.

پ- برنامه استانی کاهش خطر حوادث و سوانح: سندی است که اداره کل مدیریت بحران استان با رعایت قوانین و مقررات و با مشارکت کلیه

دستگاههای مسؤل موضوع ماده (۲) این قانون متناظر در استان، بر اساس برنامه ملی کاهش خطر حوادث و سوانح تهیه می‌کند و شناخت مخاطرات، آسیب‌پذیری‌ها، ظرفیت‌ها و راهکارهای کاهش خطر استان را دربر می‌گیرد. این سند پس از تأیید سازمان لازم‌الاجراء است.

ت- برنامه ملی آمادگی و پاسخ: سندی است که سازمان با رعایت قوانین و مقررات و با مشارکت کلیه دستگاههای مسؤل موضوع ماده (۲) این قانون، در چهارچوب سند راهبرد ملی مدیریت بحران تهیه می‌کند و وظایف و اقدامات دستگاههای مسؤل و نحوه هماهنگی بین‌سازمانی را جهت آمادگی مطلوب و پاسخ مؤثر و به‌موقع به حوادث و بحران‌ها تبیین می‌کند. این سند با تأیید ستاد ملی به تصویب شورای عالی می‌رسد.

ث- برنامه استانی آمادگی و پاسخ: سندی است که اداره کل مدیریت بحران استان با رعایت قوانین و مقررات و با مشارکت کلیه دستگاههای مسؤل موضوع ماده (۲) این قانون متناظر در استان، بر اساس برنامه ملی آمادگی و پاسخ تهیه کرده و وظایف و اقدامات دستگاههای مسؤل و نحوه هماهنگی بین‌سازمانی را جهت آمادگی مطلوب و پاسخ مؤثر و به‌موقع به حوادث و بحران‌ها تبیین می‌کند. این سند پس از تأیید سازمان لازم‌الاجراء است.

ج- برنامه ملی بازسازی و بازتوانی: سندی است که ضوابط، چهارچوب‌ها، الگوها و روشهای مؤثر بازتوانی و تهیه طرحهای بازسازی قبل و بعد از حوادث و سوانح را دربرمی‌گیرد و توسط سازمان و با مشارکت کلیه دستگاههای مسؤل موضوع ماده (۲) این قانون با رعایت سایر قوانین و مقررات، در چهارچوب راهبرد ملی مدیریت بحران تهیه می‌شود. این سند با تأیید ستاد ملی به تصویب شورای عالی می‌رسد.

چ- پیوست کاهش خطر: سندی است که چگونگی کاهش خطر حوادث و سوانح در برنامه‌ریزی و اجرای هر یک از طرحهای ملی یا هم‌تراز آن را از طریق مطالعات میدانی و مبتنی بر شواهد تبیین می‌کند. این سند توسط دستگاههای موضوع ماده (۲) این قانون که مسؤولیت برنامه‌های مذکور را برعهده دارند، تهیه می‌شود و به تصویب رئیس سازمان می‌رسد.

تبصره- کلیه سندها و برنامه‌های ذکرشده در این ماده از زمان لازم‌الاجراء شدن این قانون حداکثر ظرف مدت شش‌ماه تهیه و مراحل تصویب آن طی می‌شود.

فصل دوم: ارکان

ماده ۵- ارکان موضوع این قانون به ترتیب عبارتند از:

الف - شورای عالی

ب- سازمان

پ- ستاد

ماده ۶- به منظور سیاست‌گذاری اجرائی در زمینه مدیریت بحران کشور، در محدوده سیاست‌های کلی ابلاغی مقام معظم رهبری، شورای عالی مدیریت بحران کشور با عضویت اشخاص زیر تشکیل می‌شود:

۱- رئیس‌جمهور یا معاون اول رئیس‌جمهور (رئیس شورا)

۲- وزیر کشور (نائب رئیس شورا)

۳- وزیر دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح

۴- وزیر راه و شهرسازی

۵- وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

۶- وزیر نیرو

۷- وزیر جهاد کشاورزی

۸- وزیر اطلاعات

۹- رئیس ستاد کل نیروهای مسلح

۱۰- رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور

۱۱- رئیس سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

۱۲- رئیس سازمان (دبیر شورا)

۱۳- رئیس جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران

- ۱۴- یک نفر از اعضای کمیسیون امور داخلی کشور و شوراها و یک نفر از اعضای کمیسیون عمران به انتخاب مجلس شورای اسلامی (به عنوان ناظر)
- ۱۵- دو نفر از متخصصان مدیریت بحران به پیشنهاد رئیس سازمان، تأیید وزیر کشور و با حکم رئیس جمهور
- ۱۶- رئیس سازمان بسیج مستضعفین
- تبصره ۱- دبیر شورای عالی موظف است گزارش مصوبات آن شورا را برای رؤسای قوا ارسال کند.
- تبصره ۲- جلسات شورای عالی به صورت عادی حداقل هر سه ماه یکبار و جلسات فوق العاده آن بر حسب ضرورت به پیشنهاد رئیس سازمان و تأیید وزیر کشور تشکیل می شود. این جلسات با حضور نصف به علاوه یک اعضا رسمیت یافته و تصمیمات آن با اکثریت نسبی آراء اتخاذ می شود.
- تبصره ۳- دبیرخانه شورای عالی در وزارت کشور (سازمان مدیریت بحران کشور) مستقر است.
- تبصره ۴- دبیرخانه شورای عالی، مسؤول ابلاغ و پیگیری اجرای مصوبات آن است. این مصوبات با تأیید رئیس جلسه (رئیس جمهور یا معاون اول رئیس جمهور) و در غیاب وی وزیر کشور لازم الاجراء است.

ماده ۷- وظایف شورای عالی عبارت است از:

- الف- تصویب و به روزرسانی سند راهبرد ملی مدیریت بحران ظرف مدت سه ماه پس از تدوین آن
- ب- تصویب و به روزرسانی برنامه ملی کاهش خطر حوادث و سوانح، برنامه ملی آمادگی و پاسخ و برنامه ملی بازسازی و بازتوانی ظرف مدت سه ماه پس از تدوین آنها
- تبصره- دبیر شورای عالی، سایر موضوعاتی را که مربوط به حوزه سیاست های اجرایی مدیریت بحران بوده و نیاز به طرح در شورای عالی داشته باشد به آن شورا پیشنهاد می کند.

ماده ۸- سازمان، که پیش از این به موجب قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران کشور مصوب ۱۳۸۷/۲/۳۱ تشکیل شده بود، مسؤولیت یکپارچگی در اعمال مدیریت بحران کشور و ارتقای اثربخشی آن را برعهده دارد.

رئیس سازمان، از میان کسانی که تحصیلات دانشگاهی مرتبط و حداقل هفت سال سابقه کار تخصصی در زمینه مدیریت بحران دارند برای یک دوره پنجساله به پیشنهاد وزیر کشور و تصویب هیأت وزیران با حکم رئیس جمهور منصوب می شود و با پیشنهاد وزیر کشور و پذیرش رئیس جمهور عزل می گردد.

تبصره ۱- ساختار سازمانی مناسب و متناظر برای وظایف سازمان در سطوح استانی و شهرستانی به ترتیب زیر نظر استاندار و فرماندار، متناسب با حجم وظایف، گستره جغرافیایی، شرایط اقلیمی و حساسیت های منطقه ای به پیشنهاد سازمان طراحی می شود و بعد از طی مراحل قانونی به تصویب سازمان اداری و استخدامی کشور می رسد.

تبصره ۲- رئیس سازمان به ترکیب اعضای شوراهای عالی مشروحه ذیل اضافه می شود:

الف- شورای عالی شهرسازی و معماری ایران موضوع حکم ماده (۳) قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۲۲ با اصلاحات و الحاقات بعدی

ب- شورای عالی حفاظت محیط زیست موضوع حکم ماده (۲) قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست مصوب ۱۳۵۲/۳/۲۸ با اصلاحات و الحاقات بعدی

پ- شورای عالی آب موضوع حکم ماده (۱۰) قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی مصوب ۱۳۷۹/۱۰/۶ با اصلاحات و الحاقات بعدی

ت- شورای عالی بیمه موضوع حکم ماده (۱۰) قانون تأسیس بیمه مرکزی ایران مصوب ۱۳۵۰/۳/۳۰ با اصلاحات و الحاقات بعدی

تبصره ۳- عضویت رئیس سازمان در شوراهای عالی موضوع بند «الف» و بند «ت» تبصره (۲) این ماده بدون حق رأی است.

ماده ۹- وظایف سازمان عبارت است از:

- الف- تهیه و تدوین سند راهبرد ملی مدیریت بحران، برنامه ملی کاهش خطر حوادث و سوانح، برنامه ملی آمادگی و پاسخ و برنامه ملی بازسازی و بازتوانی جهت تصویب شورای عالی
- ب- ارتقای همکاری و هماهنگی بین‌سازمانی به منظور ایجاد هم‌افزایی و تحقق اهداف کلان از طریق تشکیل بانک اطلاعاتی تخصصی مدیریت بحران و دسترسی متناسب به نظام جامع مدیریت اطلاعات، مستندسازی و علت‌یابی، تهیه ضوابط فنی، استانداردها و دستورالعمل‌های مورد نیاز این قانون جهت تصویب در ستاد ملی
- پ- ارتقای توان شناسایی مخاطرات و درک خطر حوادث و سوانح در سطح کشور از جمله تهیه اطلس ملی مخاطرات طبیعی و تدوین برنامه‌های کاهش خطر حوادث و سوانح استانی جهت تصویب ستاد ملی
- ت- کمک به ایجاد و ارتقای ظرفیت‌ها و مراکز پایش مخاطرات و هشدار سریع در دستگاه‌های مرتبط موضوع ماده (۲) این قانون
- ث- ایجاد آمادگی مطلوب سازمانی و عملیاتی برای پاسخ به بحران از جمله برنامه‌ریزی و ایجاد هماهنگی جهت استقرار نظام‌های قابل اطمینان آمادگی و ایمنی در مؤسسات دولتی، عمومی غیردولتی، خصوصی و تأسیسات وابسته به آنها، ایجاد شبکه ارتباطی اختصاصی برای شرایط اضطراری، تهیه برنامه‌های آمادگی و پاسخ استان‌ها و تدوین ضوابط فنی و دستورالعمل‌های لازم جهت استاندارد کردن خدمات سازمان‌های امدادی در سطح کشور
- ج- جذب، هدایت و توزیع امکانات و کمک‌های دولتی داخلی و خارجی با رعایت اصل هشتادم (۸۰) قانون اساسی
- چ- ارتقای توانایی کشور برای بازتوانی و بازسازی پس از وقوع حوادث و بحرانها از جمله پیگیری ایجاد زیرساخت‌های لازم و تدوین ضوابط، فرآیندها و استانداردهای مورد نیاز بازتوانی و بازسازی با همکاری سازمان ملی استاندارد و سایر دستگاه‌های موضوع ماده (۲) این قانون

- ح- برنامه‌ریزی، هدایت و حمایت جهت ایجاد و ارتقای روشهای جبران خسارت نظیر استفاده از بیمه‌ها، حمایت‌های مالی و سازوکارهای تشویقی، تسهیلات ویژه و صندوق‌های حمایتی در چهارچوب قوانین
- خ- کمک به رشد و توسعه دانش و فناوری در راستای ارتقای مدیریت بحران در کشور از جمله ترویج به‌کارگیری فناوری‌های نوین پیشگیرانه در ساخت‌وسازها، آینده‌پژوهی و ایجاد نظام دیده‌بانی علمی از طریق همکاری‌های دوجانبه یا چندجانبه با دانشگاهها و مؤسسات پژوهشی
- د- ایجاد چهارچوب‌های لازم برای همکاری مؤثر در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی از جمله تهیه دستورالعمل‌های جذب و توزیع کمک‌های خارجی با رعایت اصل هشتادم (۸۰) قانون اساسی
- ذ- توسعه مشارکت‌های مردمی برای تقویت مدیریت بحران جامعه‌محور و ترویج فرهنگ ایمنی در جامعه از طریق برنامه‌ریزی و هماهنگی برای آموزش، سازماندهی و استفاده از ظرفیت تشکلهای مردمی، نهادهای غیردولتی، فدراسیون‌های ورزشی، نیروهای داوطلب مردمی و بخش خصوصی در مدیریت بحران، تدوین سازوکارهای حمایتی و تشویقی جهت آموزش و ارتقای آمادگی مردم در برابر بحران
- ر- پیش‌بینی سالانه نیازهای مالی، تجهیزات و اقلام امدادی مربوط به مدیریت بحران کشور و اعلام به سازمان برنامه و بودجه کشور و سایر دستگاههای مسئول موضوع ماده (۲) این قانون جهت تأمین آنها
- ز- نظارت بر عملکرد دستگاههای مشمول این قانون در مدیریت بحران از جمله نظارت بر نحوه ارائه خدمات به آسیب‌دیدگان و سایر وظایف مربوط به اجرای این قانون
- ژ- تهیه پیش‌نویس لوایح، آیین‌نامه‌های اجرایی و تصویب‌نامه‌های مورد نیاز برای طی مراحل قانونی ظرف مدت شش‌ماه

ماده ۱۰- به‌منظور تسهیل انسجام، هماهنگی و هم‌افزایی فعالیت‌های دستگاهها و نهادهای مشمول این قانون در مدیریت بحران، ستادهای مدیریت

بحران در سطوح ملی، استانی و شهرستانی در سازمان، استانداری‌ها و فرمانداری‌ها به شرح زیر ایجاد می‌شود:

الف- ستاد در سطح ملی به ریاست وزیر کشور، دبیری رئیس سازمان و با عضویت معاونان ذی‌ربط وزارتخانه‌های کشور، نیرو، راه و شهرسازی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، اطلاعات، ارتباطات و فناوری اطلاعات، نفت، جهاد کشاورزی، علوم، تحقیقات و فناوری، دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، امور اقتصادی و دارایی، امور خارجه، فرهنگ و ارشاد اسلامی، دادگستری، صنعت، معدن و تجارت و تعاون، کار و رفاه اجتماعی و سازمان برنامه و بودجه کشور، سازمان انرژی اتمی، جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران، ستاد کل نیروهای مسلح، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، سازمان بهزیستی کشور، سازمان هواشناسی کشور، سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، سازمان بسیج مستضعفین، کمیته امداد امام خمینی (ره) و سایر دستگاههای مرتبط موضوع ماده (۲) این قانون، به تشخیص و دعوت دبیر ستاد تشکیل می‌شود.

ب- ستاد استان به ریاست استاندار و ستاد شهرستان به ریاست فرماندار با عضویت مدیران در دستگاههای متناظر ستاد ملی و همچنین سایر دستگاههای مرتبط به تشخیص و دعوت رئیس ستاد تشکیل می‌شود. مدیران مدیریت بحران استان و شهرستان، دبیران ستادهای استان و شهرستان خواهند بود.

تبصره- ستاد به‌طور عادی حداقل هر سه‌ماه یک‌بار و در شرایط اضطراری و وقوع بحران به تشخیص و دعوت رئیس ستاد در هر زمان جلسه تشکیل می‌دهد.

پ- در شرایط اضطراری، شهردار و بخشدار منطقه محل حادثه با دعوت رئیس ستاد موظفند در ستاد شهرستان حضور یابند. رئیس شورای شهر و رئیس شورای بخش منطقه محل حادثه به‌عنوان عضو ناظر در ستاد شهرستان حضور می‌یابند.

تبصره ۱- در کلانشهر تهران علاوه بر فرماندار، استاندار و شهردار تهران نیز به ترکیب ستاد اضافه می‌شود و ریاست ستاد با وزیر کشور است.

تبصره ۲- جلسات ستاد در شرایط عادی با حضور حداقل دوسوم اعضاء رسمیت می‌یابد و تصمیمات ستاد با اکثریت آرای حاضرین اتخاذ می‌شود. در

شرایط اضطراری، ترکیب ستاد محدود به وزارتخانه‌های کشور، نیرو، راه و شهرسازی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، ارتباطات و فناوری اطلاعات و نفت و جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران، سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، ستاد کل نیروهای مسلح و سایر دستگاههای مرتبط با بحران به تشخیص و دعوت رئیس ستاد است. نمایندگان دستگاههای یادشده مجاز به غیبت در جلسات ستاد در شرایط اضطراری نیستند. تصمیمات ستاد در شرایط اضطراری توسط رئیس ستاد اتخاذ و ابلاغ می‌شود و لازم‌الاجراء است. تبصره ۳- در شرایط اضطراری، در ستاد استان، یک نماینده از بین نمایندگان استان به انتخاب نمایندگان همان استان و در ستاد شهرستان، نماینده شهرستان یا یک نماینده از بین نمایندگان شهرستان، به انتخاب نمایندگان همان شهرستان به عنوان عضو ناظر از مجلس شورای اسلامی حضور می‌یابند.

ماده ۱۱- اعلام شروع و خاتمه شرایط اضطراری و فرماندهی ستاد در سطوح شهرستان، استان و ملی به ترتیب زیر انجام می‌شود:

الف- سطح شهرستان: به دنبال وقوع مخاطره یا حادثه در قلمرو یک شهرستان، فرماندار شهرستان ضمن اطلاع‌رسانی به استاندار، در صورت لزوم اعلام شرایط اضطراری می‌کند و فرماندهی عملیات پاسخ به بحران را برعهده می‌گیرد. فرماندار در صورت رفع شرایط اضطراری، خاتمه آن را اعلام می‌کند.

ب- سطح استان: در صورتی که فرماندار، میزان یا شدت حادثه یا بحران را فراتر از ظرفیت پاسخ شهرستان محل وقوع حادثه تشخیص دهد، مراتب را به استاندار گزارش می‌دهد. استاندار در صورت تأیید گزارش وی، ضمن اطلاع‌رسانی به رئیس سازمان، فرماندهی عملیات پاسخ به بحران را برعهده می‌گیرد. در حالت اخیر، استاندار در صورت رفع شرایط اضطراری، خاتمه آن را اعلام می‌کند. در صورتی که استاندار گزارش فرماندار را تأیید نکند، فرماندار مسؤولیت فرماندهی عملیات پاسخ به بحران و اعلام خاتمه شرایط اضطراری را برعهده خواهد داشت. در صورت وقوع مخاطره یا حادثه در فراتر از قلمرو یک شهرستان، استاندار ضمن اطلاع‌رسانی به رئیس سازمان، در صورت لزوم شرایط اضطراری

اعلام می‌کند و فرماندهی عملیات پاسخ به بحران را برعهده می‌گیرد و در صورت رفع شرایط اضطراری، خاتمه آن را اعلام می‌کند.

پ- سطح ملی: در صورتی که استاندار، شدت یا میزان حادثه یا بحران را فراتر از ظرفیت پاسخ استان محل وقوع حادثه تشخیص دهد، مراتب را به رئیس سازمان گزارش می‌دهد. رئیس سازمان در صورت تأیید گزارش وی، مراتب را به وزیر کشور اطلاع می‌دهد. وزیر کشور در صورت تأیید گزارش رئیس سازمان، ضمن اعلام شرایط اضطراری، فرماندهی عملیات پاسخ به بحران را برعهده می‌گیرد و پس از رفع شرایط اضطراری، خاتمه آن را اعلام می‌کند. در صورتی که وزیر کشور و رئیس سازمان، به ترتیب، گزارش رئیس سازمان و استاندار را تأیید نکنند، استاندار مسئولیت فرماندهی شرایط اضطراری و خاتمه آن را برعهده خواهد داشت.

تبصره ۱- در خصوص آن دسته از بحران‌های ملی که پاسخ به آنها نیاز به بسیج کلیه منابع و ظرفیت‌های سراسر کشور و احتمالاً درخواست کمک‌های بین‌المللی دارد، وزیر کشور شرایط را به رئیس شورای عالی گزارش می‌دهد و رئیس شورای عالی در صورت تأیید گزارش وی، مستقیماً فرماندهی عملیات پاسخ به بحران را برعهده می‌گیرد. در این حالت، اعلام خاتمه شرایط اضطراری با رئیس‌جمهور است.

تبصره ۲- اعلام شروع و خاتمه شرایط اضطراری و فرماندهی عملیات پاسخ به بحران در شهر تهران برعهده وزیر کشور می‌باشد.

ماده ۱۲- وظایف ستاد عبارت است از:

الف- در سطح ملی

- ۱- بررسی و تأیید سند راهبرد ملی مدیریت بحران، برنامه ملی کاهش خطر حوادث و سوانح، برنامه ملی آمادگی و پاسخ و برنامه ملی بازسازی و بازتوانی جهت تصویب شورای عالی
- ۲- بررسی و تصویب ضوابط فنی، فرآیندها، دستورالعمل‌ها و استانداردهای مورد نیاز در مدیریت بحران

- ۳- تسهیل هماهنگی بین دستگاههای مسؤول و تسريع خدمات رسانی در شرایط اضطراری
- ۴- سایر مواردی که به تشخیص رئیس ستاد نیاز به هماهنگی و مشارکت دستگاهها و نهادهای عضو ستاد دارد.
- ۵- برنامه ریزی جهت جبران خسارت وارد شده به بخشهای مختلف
- ب- در سطح استان و شهرستان
- ۱- بررسی و تصویب برنامه استانی کاهش خطر حوادث و سوانح، برنامه استانی آمادگی و پاسخ و سایر برنامه های استانی مورد نیاز
- ۲- تسهیل هماهنگی بین دستگاههای مسؤول و تسريع خدمات رسانی در شرایط اضطراری
- ۳- اجرای برنامه ها و تصمیمات ابلاغی ستاد ملی
- ۴- سایر مواردی که به تشخیص رئیس ستاد نیاز به هماهنگی و مشارکت دستگاهها و نهادهای مشمول این قانون دارد.
- ۵- تهیه و تدوین آمار و اطلاعات و میزان خسارت وارده به بخشهای مختلف بر اثر سوانح غیرمترقبه

فصل سوم: وظایف دستگاههای دولتی، غیردولتی، تعاونی ها و مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی

ماده ۱۳- کلیه دستگاههای موضوع ماده (۲) این قانون موظفند اقدامات ذیل را اجراء کنند:

- الف- ساختار واحد سازمانی مناسب برای مدیریت بحران را به گونه ای تعیین و به سازمان ارسال کنند که نیروی انسانی لازم از بین پستهای سازمانی موجود تأمین شود.
- ب- براساس استانداردهای ابلاغی سازمان، نسبت به آموزش کارکنان خود در خصوص مدیریت بحران اقدام کنند.
- پ- کلیه مدیران و کارشناسان مسؤول در امر مدیریت حوادث موظفند دوره های آموزشی بلندمدت و کوتاه مدت را طی کنند. شرایط احراز صلاحیت

هریک از آنان طبق دستورالعملی تعیین می‌شود که توسط سازمان تهیه شده و به تصویب شورای عالی می‌رسد.

ت- در تهیه و تدوین راهبرد ملی مدیریت بحران، برنامه‌های ملی و استانی کاهش خطر حوادث و سوانح، برنامه‌های ملی و استانی آمادگی و پاسخ، برنامه ملی بازسازی و بازتوانی و سایر برنامه‌های ملی و استانی مورد نیاز، ضوابط فنی، فرآیندها و استانداردهای مدیریت بحران، شاخصهای پایش و ارزیابی، پیش‌نویس لوائح، دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌های اجرایی، همکاری لازم را با سازمان داشته باشند.

ث- سازوکارهای کاهش خطر در حوزه وظایف خود را در چهارچوب برنامه ملی کاهش خطر حوادث و سوانح تهیه و با تأیید سازمان، اجرایی کنند.

ج- سازوکارهای آمادگی و پاسخ دستگاه خود را در چهارچوب برنامه ملی آمادگی و پاسخ تهیه و با تأیید سازمان، اجرایی کنند.

چ- در برابر حوادث و سوانح، حداکثر تا پایان برنامه ششم توسعه کشور زمینه توسعه پوشش بیمه‌ای نسبت به کلیه اموال منقول و غیرمنقول خود را به قیمت کارشناسی فراهم کنند. آیین‌نامه اجرایی این بند به پیشنهاد مشترک سازمان و وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان برنامه و بودجه ظرف مدت شش‌ماه از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

ح- بر اساس دستورالعمل ابلاغی سازمان، نسبت به تهیه پیوست کاهش خطر برای طرحهای توسعه‌ای خود اقدام کنند.

خ- هنگام پاسخ به بحران، با درخواست رئیس ستاد، کلیه امکانات و تجهیزات موجود خود را در اختیار ستاد قرار دهند.

د- گزارش عملکرد خود را در چهارچوب شاخصهای پایش و ارزیابی مصوب هیأت وزیران تهیه و مطابق با زمانبندی سازمان به این سازمان ارائه کنند.

ماده ۱۴- وظایف دستگاهها و نهادهای مسؤول در مدیریت بحران عبارت

است از:

الف- وزارتخانه‌های آموزش و پرورش، علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظفند با همکاری جمعیت هلال احمر

جمهوری اسلامی ایران و سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور و بر اساس استانداردهای سازمان، نسبت به طراحی و ارائه واحد درسی «آمادگی در مقابل حوادث و سوانح» در قالب برنامه آموزشی مدارس، دانشگاهها و مؤسسات پژوهشی اقدام کنند. گذراندن این درس برای تمامی دانش‌آموزان و دانشجویان الزامی است.

ب- جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران موظف است:

۱- با همکاری شوراهای اسلامی شهر و روستا، شهرداری‌ها، دهیاری‌ها، سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان‌های مسئول در امور فرهنگی و تبلیغی و ستاد کل نیروهای مسلح و بر اساس استانداردهای سازمان، نسبت به آموزش آحاد جامعه و سازمان‌های مردم نهاد در برابر حوادث و سوانح اقدام کند.

۲- با همکاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت کشور، نیروهای مسلح، شوراهای اسلامی شهر و روستا، شهرداری‌ها، دهیاری‌ها، فدراسیون‌های ورزشی از جمله نجات غریق و غواصی و کوهنوردی و صعودهای ورزشی و بر اساس استانداردهای سازمان، نسبت به نجات آسیب‌دیدگان از حوادث و سوانح و انتقال آنها به مراکز درمانی، اسکان اضطراری و تأمین مایحتاج ایشان تا رفع نیاز و ذخیره اقلام امدادی مربوط به خدمات مذکور اقدام کند.

۳- با همکاری کمیته امداد امام خمینی (ره)، سازمان بسیج مستضعفین، سازمان بهزیستی کشور، وزارت امور خارجه و سایر دستگاههای مرتبط موضوع ماده (۲) این قانون، اقدامات لازم در زمینه جذب، هدایت و توزیع کمکهای غیردولتی داخلی و خارجی را با رعایت اصل هشتماد (۸۰) قانون اساسی انجام دهد. هرگونه دخل و تصرف، استفاده و تصاحب کمکهای یادشده توسط اشخاص حقیقی و حقوقی به صورت غیرمجاز ممنوع است و به‌عنوان عمل مجرمانه تصرف غیرقانونی در اموال عمومی یا دولتی محسوب شده و مرتکب برابر قانون مجازات اسلامی مجازات می‌شود.

پ- وزارت نیرو موظف است:

- ۱- با همکاری وزارت جهاد کشاورزی و وزارت کشور (سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور)، سازوکارهای لازم جهت کنترل آبهای سطحی (سیلاب) در سطح ملی و استانی را ایجاد کند.
- ۲- با همکاری وزارت جهاد کشاورزی، سازمان هواشناسی کشور و سایر دستگاههای مرتبط موضوع ماده (۲) این قانون، نسبت به پیشگیری از خشکسالی اقدامات لازم را انجام دهد.
- ۳- نسبت به ذخیره‌سازی آب برای شرایط اضطراری اقدام کند.
- ۴- با ایجاد زیرساخت‌های مناسب و ایمن، سازوکارهای لازم جهت تأمین آب و برق مراکز جمعیتی در شرایط اضطراری را با همکاری وزارت کشور برنامه‌ریزی و اعمال کند.

ت- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از طریق مؤسسات وابسته از جمله مؤسسه ژئوفیزیک، پژوهشگاه بین‌المللی زلزله‌شناسی و مهندسی زلزله، پژوهشگاه ملی اقیانوس‌شناسی و علوم جوی موظف است:

- ۱- با همکاری سازمان هواشناسی (پژوهشکده هواشناسی و اقلیم‌شناسی) و انجمن‌های علمی نسبت به توسعه تحقیقات، مطالعات و شبکه‌های اطلاعاتی تخصصی درباره پیشگیری و کاهش خطر حوادث و سوانح اقدام کند.
- ۲- به منظور پیش‌بینی دقیق و هشدار به‌هنگام وقوع مخاطرات زمین‌ساخت، با همکاری وزارت راه و شهرسازی (مرکز تحقیقات راه، مسکن و شهرسازی، پژوهشکده هواشناسی و اقلیم‌شناسی)، وزارت جهاد کشاورزی (سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور)، وزارت صنعت، معدن و تجارت (سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور) و سایر دستگاههای مرتبط موضوع ماده (۲) این قانون، نسبت به ایجاد یا تقویت مراکز پایش و هشدار زلزله، آتشفشان، سونامی و لغزش زمین در کشور اقدام کند.

ث- وزارت راه و شهرسازی موظف است:

- ۱- با همکاری وزارت کشور و نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران سازوکارهای مناسب برای اعمال مدیریت یکپارچه حمل و نقل و

عبور(ترانزیت) شریان‌های مواصلاتی و همچنین ایمن‌سازی قطارهای شهری در شرایط اضطراری را برنامه‌ریزی و عملیاتی کند.

۲- با همکاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به منظور ایمن‌سازی مراکز درمانی اقدام کند.

۳- از طریق بنیاد مسکن انقلاب اسلامی با همکاری شهرداری‌ها، دهیاری‌ها، وزارت کشور(سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور) و ستاد کل نیروهای مسلح در چهارچوب برنامه ملی بازسازی و بازتوانی، ضمن آواربرداری مستحذات و اماکن آسیب‌دیده، در بازسازی مناطق روستایی آسیب‌دیده از حوادث و سوانح، به‌گونه‌ای عمل کند که با اطمینان از ساخت واحدهای مسکونی مقاوم در مناطق ایمن، فرهنگ، آداب و رسوم، اقلیم و مصالح بومی منطقه رعایت شود.

۴- از طریق سازمان هواشناسی کشور اقدامات ذیل را انجام دهد:

۴-۱- به منظور پیش‌بینی دقیق و هشدار به‌هنگام وقوع مخاطرات آب و هوایی، با همکاری وزارت جهاد کشاورزی و سایر دستگاه‌های مرتبط موضوع ماده (۲) این قانون، نسبت به ایجاد مرکز پایش و هشدار بهمن، طوفان، گردباد، صاعقه، تگرگ، موج گرما (باد و باد گرم) و سرما در کشور اقدام کند.

۴-۲- با همکاری وزارت نیرو و وزارت جهاد کشاورزی شبکه پایش و هشدار سیل در سطح کشور را تکمیل کند.

۴-۳- به منظور پیش‌بینی دقیق و اعلام هشدارهای لازم، نسبت به تقویت مراکز پایش و هشدار خشکسالی اقدام کند.

ج- وزارت جهاد کشاورزی موظف است:

۱- به منظور انجام اقدامات پیشگیرانه در زمینه همه‌گیری(اپیدمی) آفات و بیماری‌های گیاهی و جانوری و مشترک انسان و دام، مراکز پایش و هشدار همه‌گیری(اپیدمی) آفات و بیماری‌های گیاهی و حیوانی و مشترک انسان و دام را با مشارکت سازمان هواشناسی، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت نیرو و سایر دستگاه‌ها و نهادهای مرتبط با موضوع ماده(۲) این قانون ایجاد کند.

۲- با همکاری نیروهای مسلح، نسبت به اطفای حریق در جنگلها و مراتع اقدام کنند.

چ- سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران موظف است:

۱- با مشارکت جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران و بر اساس استانداردهای سازمان، نسبت به تهیه برنامه‌های آموزشی برای ارتقای سطح آگاهی مردم در برابر بحران اقدام کند.

۲- با هماهنگی سازمان نسبت به اعلام هشدارهای لازم و اطلاع‌رسانی آگاهانه به مردم در خصوص مخاطرات و بحران‌ها اقدام کند.

ح- وزارت امور اقتصادی و دارایی (بیمه مرکزی) موظف است با هماهنگی سازمان و همکاری دستگاههای مرتبط با موضوع ماده (۲) این قانون، سازوکارهای لازم جهت گسترش بیمه حوادث و سوانح با اولویت آتش‌سوزی، سیل و زلزله را فراهم کند.

خ- وزارت نفت موظف است با همکاری وزارت کشور، با ایجاد زیرساخت‌های مناسب و ایمن، برای ذخیره مناسب حاملهای انرژی (گاز، نفت سفید، بنزین و گازوئیل) و تأمین سوخت مورد نیاز مناطق آسیب‌دیده در شرایط اضطراری اقدام کند.

د- وزارت کشور موظف است:

۱- با همکاری ستاد کل نیروهای مسلح نسبت به انتظام امور و تأمین امنیت جانی و مالی مردم و سازمان‌های مسئول در شرایط اضطراری اقدام کند.

۲- از طریق سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور اقدامات ذیل را انجام دهد:

۱-۲- با همکاری نیروی انتظامی و وزارت راه و شهرسازی، سازوکارهای لازم برای اعمال مدیریت تردد (ترافیک) در شهرها و روستاهای آسیب‌دیده را اتخاذ و اجراء کند.

۲-۲- با همکاری سازمان پزشکی قانونی، نیروی انتظامی و متولیان دینی و مذهبی موضوع اصول دوازدهم (۱۲) و سیزدهم (۱۳) قانون اساسی برای

انتقال، تشخیص هویت و تدفین متوفیان ناشی از وقوع بحران با رعایت آداب محلی و مذهبی ایشان اقدام کند.

۲-۳- برای توسعه ایمنی، اطفای حریق، جست‌وجو و نجات آسیب‌دیدگان از حوادث شهری و روستایی در مراکز جمعیتی اقدام کند.

ذ- وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات موظف است با هماهنگی سازمان و با همکاری وزارت کشور نسبت به ایجاد زیرساخت‌های لازم جهت تأمین ارتباطات (ماهواره‌ای، باسیم، تلفن همراه و بی‌سیم اعم از صوتی و تصویری) در شرایط اضطراری اقدام کند؛ به گونه‌ای که قادر به حفظ ارتباطات از ابتداء تا انتهای شرایط مذکور باشد.

ر- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظف است:

۱- نسبت به ذخیره‌سازی دارو، واکسن و تجهیزات پزشکی جهت درمان آسیب‌دیدگان از حوادث و سوانح در شرایط اضطراری اقدام کند.

۲- نسبت به کمک‌های اولیه، تخلیه و انتقال مصدومین با تعداد زیاد و درمان آنها با همکاری دستگاه‌های مرتبط موضوع ماده (۲) این قانون، اقدام کند.

۳- به منظور پیش‌بینی دقیق، هشدار به موقع و انجام اقدامات پیشگیرانه در زمینه همه‌گیری (اپیدمی) بیماری‌های انسانی، نسبت به ایجاد مراکز پایش و هشدار با همکاری وزارت جهاد کشاورزی و سازمان حفاظت محیط‌زیست اقدام کند.

۴- با همکاری جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران، سازمان بهزیستی کشور و ستاد کل نیروهای مسلح، سازوکارهای لازم جهت تأمین بهداشت و درمان (جسمی و روحی) آسیب‌دیدگان در شرایط اضطراری را برنامه‌ریزی و اعمال کند.

ز- ستاد کل نیروهای مسلح موظف است:

۱- با همکاری وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، سازوکارهای لازم جهت اطفای حریق هوایی در سطح کشور را اتخاذ و اجراء کند.

۲- جهت پشتیبانی از سازمان‌های امدادی در شرایط اضطراری، یگانهای ویژه‌ای در سطح کشور تشکیل داده و مطابق با استانداردهای سازمان نسبت به

آموزش و تأمین تجهیزات مناسب برای آنها اقدام کند؛ به گونه‌ای که این یگانها بتوانند در کوتاهترین فاصله زمانی پس از وقوع حوادث و سوانح، ضمن اطلاع‌رسانی به رئیس ستاد، به محل بحران اعزام شوند و اقدامات امدادی و حفاظتی را تا اعلام کتبی رفع نیاز توسط رئیس ستاد، به انجام رسانند.

۳- نسبت به پذیرش، راهبری و نظارت عملیاتی گروههای امدادی که از نیروهای مسلح کشورهای دیگر به محل بحران اعزام می‌شوند، اقدام کند.
ژ- وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی موظف است به منظور کاهش خطر حوادث و سوانح، از طریق سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور برای آموزش و توسعه مهارت‌های نیروی انسانی در حوزه ساخت و ساز اقدامات لازم را انجام دهد.

س- وزارتخانه‌های نفت، نیرو، صنعت، معدن و تجارت، جهاد کشاورزی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و سازمان انرژی اتمی مسئولیت رعایت ایمنی در نگهداری، حمل و مصرف مواد خطرناک در حوزه وظایف دستگاه متبوع خود را بر عهده دارند.
تبصره- آیین‌نامه اجرائی این بند به پیشنهاد مشترک وزارت کشور (سازمان مدیریت بحران کشور) و سازمان حفاظت محیط‌زیست، ظرف مدت شش ماه از لازم‌الاجراء شدن این قانون به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.
ش- وزارت راه و شهرسازی، سازمان نظام مهندسی ساختمان، شهرداری‌ها و دهیاری‌ها موظفند در اجرای قوانین و مقررات مربوط به مقاوم‌بودن ساختمان‌ها، استانداردهای سازمان را اعمال کنند.

ص- مسئولیت‌های سازمان‌های نیروهای مسلح در حوادث غیرمترقبه و نحوه ورود و نقش‌آفرینی، میزان و چگونگی به‌کارگیری نیروی انسانی و منابع و امکانات آنها در حوادث مذکور، مبتنی بر اصل یکصد و چهل و هفتم (۱۴۷) قانون اساسی، مطابق آیین‌نامه‌ای خواهد بود که توسط ستادکل نیروهای مسلح با هماهنگی دولت تهیه شده و به تصویب فرمانده معظم کل قوا می‌رسد.

ض- وزارت راه و شهرسازی (مرکز تحقیقات راه، مسکن و شهرسازی) موظف است:

- ۱- با رعایت ضوابط شورای عالی معماری و شهرسازی، نقشه حریم گسلها را با اولویت کلانشهرها به همراه دستورالعمل‌های فنی نحوه ساخت و ساز در حریم گسلها تهیه کند.
- ۲- نقشه‌های پهنه‌بندی خطر زلزله، خطرپذیری (ریسک) لرزه‌ای در سطوح ملی، استانی و شهری را تهیه و تصویب کند و نقشه‌های طرح‌های تفصیلی شهری را بر آن اساس مورد بازبینی قرار دهد.
- ۳- سامانه‌های پاسخ سریع زلزله را از طریق توسعه شبکه ملی شتاب‌نگاری کشور در کلانشهرها راه‌اندازی کند.
- ۴- مناطق (زون‌های) با خطر فروریزش و فرونشست را با در نظر گرفتن اثرات قنات، گودبرداری، حفاری‌های زیرسطحی و مواردی از این قبیل در حوزه‌های شهری و در مسیر سامانه‌های حمل و نقل جاده‌ای و ریلی و در فرودگاه‌ها و بنادر تعیین و تمهیدات مهندسی در خصوص مقابله با فروریزش‌های شهری و فرونشست زمین را با هدف تدوین ضوابط و آیین‌نامه‌های مرتبط فراهم کند.
- ۵- ارزیابی ایمنی ساختمان‌های مهم و بلندمرتبه با کاربری‌های مختلف را با اولویت‌بندی کلانشهرها در برابر آتش‌سوزی، زلزله، فرونشست و فروریزش زمین انجام دهد.
- ۶- ارزیابی آسیب‌پذیری و اولویت‌بندی نشانهای (المانهای) حمل و نقل هوایی، دریایی، ریلی و جاده‌ای را از دیدگاه خطر زلزله، فرونشست، فروریزش زمین با هدف شروع اقدامات اجرائی و ارتقای تاب‌آوری آنها انجام دهد.
- ۷- با همکاری وزارتخانه‌های نفت، نیرو و ارتباطات و فناوری اطلاعات، قرارگیری شریان‌های حیاتی و مجموعه‌های مرتبط با سازمان‌های دولتی و شرکتهای را در حریم گسلها و مناطق (زون‌های) با خطر بالای زلزله، فرونشست و فروریزش زمین ارزیابی نموده و موارد را جهت شروع اقدامات اجرائی ارائه دهد. تبصره- منابع لازم برای ایجاد یا تقویت مراکز پایش و هشدار موضوع جزء (۲) بند «ت»، جزء (۱) بند «ج» و جزء (۳) بند «ر» و همچنین برای

ایمن‌سازی مراکز درمانی در جزء (۲) بند «ث» این ماده از محل اعتبارات موضوع ماده (۱۶) این قانون تأمین می‌شود.

ماده ۱۵- در شرایط اضطراری و پاسخ به بحران، چنانچه خدمات و امکانات دستگاهها و نهادهای دولتی و عمومی غیردولتی به تنهایی کافی نبوده و یا ارائه آنها زمانبر بوده به نحوی که احتمال وقوع خسارات جانی و مادی وجود داشته باشد، بخشهای خصوصی و تعاونی موظفند خدمات و امکانات موجودشان را به درخواست رئیس ستاد ارائه دهند. در این موارد، هزینه خدمات و امکانات ارائه شده طبق تعرفه‌های قانونی و در صورت عدم وجود، بر اساس عرف، از سوی دستگاه سفارش‌دهنده پرداخت می‌شود.

فصل چهارم: اعتبارات

ماده ۱۶- سازمان برنامه و بودجه کشور مکلف است، به منظور انجام اقدامات مربوط به پیشگیری و کاهش خطر و آمادگی در برابر بحران، ذیل امور اقتصادی در بودجه سنواتی، فصلی تحت عنوان «مدیریت بحران کشور» ایجاد کند و اعتبارات درج شده در فصول و برنامه‌های فعلی را در این فصل تجمیع کند. اعتبارات مورد نیاز دستگاهها و نهادهای موضوع ماده (۲) این قانون ذیل برنامه‌های مشخصی در این فصل بنا به پیشنهاد وزارت کشور (سازمان مدیریت بحران) در لایحه بودجه سالانه منظور می‌شود.

تبصره ۱- دستگاهها و نهادهای یادشده موظفند گزارش نحوه مصرف اعتبارات مذکور را به صورت شش‌ماهه و سالانه تهیه کنند و به وزارت کشور (سازمان مدیریت بحران کشور) ارائه دهند.

تبصره ۲- دولت در چهارچوب برنامه ملی «کاهش خطر حوادث و سوانح» به منظور تشویق مالکان واحدهای مسکونی شهری و روستایی ناپایدار و بافت فرسوده به نوسازی واحدهای مسکونی شان، همه ساله تسهیلات و کمکهای فنی لازم را به پیشنهاد مشترک وزارتخانه‌های راه و شهرسازی و امور اقتصادی و دارایی و کشور (سازمان مدیریت بحران کشور) با تصویب هیأت وزیران در لایحه بودجه سالانه کل کشور پیش‌بینی می‌کند.

ماده ۱۷- دولت مکلف است به منظور پاسخ به حوادث و بحران‌ها، از اعتبارات موضوع بند «م» ماده (۲۸) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۴، با رعایت بند مذکور استفاده کند. این اعتبار به محض وقوع حادثه، از طریق تنخواه خزانه و با تأیید سازمان برای پاسخ در چهارچوب برنامه‌های آمادگی و پاسخ هزینه می‌شود. در صورت نیاز به اعتباری مازاد بر آن، دولت می‌تواند با تصویب هیأت وزیران اعتبار لازم را تخصیص دهد، مشروط بر اینکه حداکثر یک‌ماه پس از تخصیص اعتبار، فرآیند قانونی اصلاح بودجه را انجام دهد.

تبصره ۱- سی درصد (۳۰٪) از اعتبار این ماده در ابتدای هر سال (به صورت صددرصد (۱۰۰٪) تخصیص) در اختیار وزارت کشور به صورت تنخواه قرار می‌گیرد تا در صورت وقوع حوادث و بحران‌ها، در چهارچوب برنامه‌های آمادگی و پاسخ هزینه شود.

تبصره ۲- تنخواه مذکور در پایان سال از طریق کاهش اعتبارات ردیفهای متفرقه یا دستگاههای اجرائی یا از طریق ارائه اصلاحیه یا متمم بودجه تسویه می‌شود.

تبصره ۳- اعتبارات مذکور از شمول قانون محاسبات عمومی و سایر مقررات با رعایت «قانون نحوه هزینه‌کردن اعتباراتی که به موجب قانون از رعایت قانون محاسبات عمومی و سایر مقررات عمومی دولت مستثنی هستند مصوب ۱۳۶۴/۱۱/۶» با رعایت جزء (۳) بند «ط» ماده (۲۸) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مستثنی است.

تبصره ۴- وزارت کشور (سازمان مدیریت بحران کشور) مکلف است نحوه تأمین اعتبار تنخواه و میزان و نام دستگاههایی را که از اعتبارات آنها کسر شده است در قالب گزارشی تا پایان همان سال به کمیسیون برنامه و محاسبات و کمیسیون امور داخلی کشور و شوراهای مجلس شورای اسلامی ارائه دهد.

ماده ۱۸- مدیران دستگاههای اجرائی در سطح ملی و استان مجازند هنگام پاسخ به حوادث و بحران‌ها، در چهارچوب اعتبارات جاری به استثنای «حقوق و دستمزد» موضوع فصول اول و ششم اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای تحت اختیار با تأیید وزیر کشور (در سطح ملی) و استانداران (در سطح استان) هزینه کنند تا بلافاصله پس از رفع شرایط اضطراری از طریق وزارت کشور تأمین شود.

ماده ۱۹- دولت موظف است، بنا به پیشنهاد سازمان و به منظور انجام نوسازی و مقاوم‌سازی ساختمان‌های مسکونی شهری و روستایی، بازسازی مناطق خسارت‌دیده و بازتوانی افراد آسیب‌دیده از حوادث و سوانح، اعتبارات مورد نیاز را در قالب کمکهای بلاعوض و مابه‌التفاوت سود و کارمزد تسهیلات بانکی از طریق ردیفهای پیش‌بینی شده در بودجه سالانه یا تنخواه خزانه موضوع بند «م» ماده (۲۸) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) و با رعایت بند مذکور تأمین و پرداخت کند. تنخواه مذکور حداکثر تا پایان همان سال از محل صرفه‌جویی در مصارف عمومی، ارائه اصلاحیه یا متمم بودجه سالانه تسویه می‌شود.

تبصره- سازمان با هماهنگی دستگاههای ذی‌ربط به گونه‌ای برنامه‌ریزی کند که ضمن تشویق و کمک مردم برای خرید بسته‌های بیمه حوادث در مورد پوشش بیمه و ارتقای سطح خدمات و تعهدات آن نسبت به کمکهای بلاعوض در جبران بخشی از خسارات اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی سالانه افزایش یابد و با پوشش کامل بیمه، میزان این کمکها کاهش یابد.

فصل پنجم: جبران خدمات و تخلفات

ماده ۲۰- کارکنان دستگاههای موضوع ماده (۲) این قانون و اشخاصی که داوطلبانه یا به درخواست سازمان مدیریت بحران کشور در پاسخ به حوادث و بحران‌ها، تحت مدیریت این سازمان به هر نحو همکاری می‌کنند، در صورت آسیب یا فوت ناشی از انجام وظایف محوله به عنوان «فداکار خدمت» شناخته

می‌شوند. هزینه‌های پزشکی و غرامت صدمه جسمی، نقص عضو، فوت و مستمری خود یا خانواده ایشان، به شرح ذیل پرداخت می‌شود:

۱- در مورد مشمولان قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶/۷/۸ با اصلاحات و الحاقات بعدی، طبق احکام این قانون اقدام می‌شود.

۲- در مورد آن دسته از کارکنان دستگاههای موضوع ماده (۲) این قانون که مشمول قانون مدیریت خدمات کشوری نیستند، مطابق قوانین و مقررات دستگاه متبوعشان اقدام می‌شود، به نحوی که در پرداخت مستمری به‌گونه‌ای اقدام شود که میزان آن بعد از همسان‌سازی با قانون مدیریت خدمات کشوری، از مبلغ پرداختی به مشمولان قانون مذکور کمتر نباشد. سازمان موظف است مابه‌التفاوت آن را از محل اعتبارات موضوع ماده (۱۶) این قانون پرداخت کند.

۳- در مورد اشخاصی که تحت پوشش بیمه مسئولیت قرار دارند، طبق مقررات این بیمه اقدام می‌شود.

۴- در مورد سایر اشخاص، سازمان مکلف است از محل اعتبارات موضوع ماده (۱۶) این قانون، معادل دیه بیمه حوادث فراگیر، غرامت پرداخت کند و در پرداخت مستمری به‌گونه‌ای عمل کند که میزان آن بعد از همسان‌سازی با قانون مدیریت خدمات کشوری، از مبلغ پرداختی به مشمولان قانون مذکور کمتر نباشد.

تبصره ۱- سازمان مکلف است با همکاری سازمان اداری و استخدامی کشور و بیمه مرکزی ظرف مدت شش ماه پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون، آیین‌نامه اجرایی این ماده را تهیه کند و به تصویب هیأت وزیران برساند.

تبصره ۲- ساز و کار لازم در خصوص نحوه تکريم و خاکسپاری جانب‌باختگان موضوع این ماده، توسط سازمان مدیریت بحران کشور با همکاری سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور پیش‌بینی می‌شود.

ماده ۲۱- مسئولیت اجرای این قانون با بالاترین مقام هر یک از دستگاههای موضوع ماده (۲) این قانون می‌باشد و در صورت تخلف از وظایف مقرر توسط هر یک از مقامات، مسؤولان و یا کارمندان دستگاهها و نهادهای

مشمول این قانون، وزیر کشور، رئیس سازمان و یا استانداران و فرمانداران حسب مورد مکلفند گزارش تخلفات صورت گرفته را به هیأت‌های رسیدگی به تخلفات اداری دستگاه مذکور ارائه دهند. هیأت‌های مزبور مکلفند ظرف مهلت یک‌ماه به پرونده رسیدگی و در صورت تخلف، به نسبت میزان تخلف و زیانهای وارده یکی از مجازات‌های بندهای «د» تا «ک» ماده (۹) قانون رسیدگی به تخلفات اداری مصوب ۱۳۷۲/۰۹/۰۷ را اعمال کنند.

تبصره ۱- هرگاه تخلف هر یک از مقامات و یا کارکنان، عنوان مجرمانه نیز داشته باشد هیأت رسیدگی به تخلفات اداری مطابق ماده (۱۹) قانون رسیدگی به تخلفات اداری عمل می‌کند.

تبصره ۲- در مورد دستگاهها و نهادهایی که از شمول قانون رسیدگی به تخلفات اداری خارج هستند مطابق مقررات مربوط به خود عمل می‌شود.

تبصره ۳- در صورت عدم پیش‌بینی مرجع صالح جهت رسیدگی به تخلفات یک نهاد، گزارش تخلف و عدم اجرای تکالیف قانونی به مراجع قضائی ارسال می‌شود.

تبصره ۴- هر یک از مقامات مزبور که از وقوع تخلف یا جرمی مرتبط با وظایف مقرر در مدیریت بحران، مطلع شود و مراتب را به مراجع ذیصلاح قضائی یا اداری اعلام نکند این اقدام به‌عنوان تخلف اداری محسوب و به شش‌ماه تا دو سال انفصال موقت و در صورت تکرار به انفصال دائم از خدمات دولتی و عمومی محکوم می‌شود.

ماده ۲۲- هر یک از مسئولان دستگاههای مشمول این قانون در سطوح مختلف موظفند مصوبات و دستورات مکتوب و در چهارچوب این قانون وزیر کشور، رئیس سازمان و رؤسای ستادهای ملی، استانی و شهرستانی را با تدارک و فعال نمودن کلیه امکانات و توانمندی‌های دستگاه مربوطه در بازه زمانی تعیین شده اجرائی کند و گزارش عملکرد خود را به رئیس سازمان و رؤسای ستادهای مذکور ارائه دهد. عدم اجرای مصوبات و دستورات مزبور یا عدم ارائه گزارش

عملکرد، تخلف محسوب و مشمول احکام مندرج در ماده (۲۱) این قانون خواهد بود.

تبصره- نمایندگان دستگاههای عضو ستاد موضوع تبصره (۳) ذیل ماده (۱۰) این قانون در صورت غیبت غیرمجاز از جلسات در شرایط اضطراری (به تشخیص رئیس ستاد) به هیأت تخلفات اداری معرفی و حسب مورد به انفصال از خدمات دولتی از پانزده روز تا یک ماه محکوم می‌شوند.

ماده ۲۳- چنانچه فرد یا افرادی که در راستای اجرای این قانون، وظیفه و مأموریتی به آنها محول شده باشد و در انجام وظیفه مرتکب تقصیر شود و از این حیث، صدمه و خسارتی حاصل شود، حسب مورد موجب مسؤولیت مدنی و کیفری خواهد بود.

فصل ششم: پایش و ارزیابی

ماده ۲۴- سازمان موظف است جهت نظارت بر عملکرد دستگاههای مشمول این قانون، نظام پایش و ارزیابی مدیریت بحران را طراحی و اجراء کند. در این راستا، سازمان با همکاری دستگاههای مشمول این قانون، شاخصهای عملکرد را تدوین کرده و پس از تصویب هیأت وزیران نسبت به دریافت گزارش در بازه‌های زمانی معین از دستگاهها و نهادهای مذکور اقدام می‌کند. تبصره- سازمان موظف است گزارش عملکرد سالانه دستگاهها و نهادهای مشمول این قانون را از طریق وزیر کشور به رئیس جمهور ارائه دهد. یک نسخه از گزارش مذکور هنگام تقدیم لایحه بودجه سالانه کشور به هر یک از کمیسیون‌های برنامه و بودجه و محاسبات و امور داخلی کشور و شوراهای مجلس شورای اسلامی ارسال می‌شود.

ماده ۲۵- به منظور نظارت بر تحقق اهداف این قانون، سازمان موظف است با همکاری دستگاهها و نهادهای مشمول این قانون، شاخصهای کلان ارزیابی اثربخشی مدیریت بحران در کشور شامل میزان مرگ و میر ناشی از

حوادث و سوانح، میزان خسارات اقتصادی مستقیم ناشی از حوادث و سوانح و مانند آن را تدوین و گزارش سالانه آن را با همکاری دستگاهها و نهادهای مذکور تهیه و منتشر کند. یک نسخه از این گزارش از طریق وزیرکشور به رئیس جمهور و هنگام تقدیم لایحه بودجه سالانه کشور به مجلس شورای اسلامی ارائه می شود.

فصل هفتم: سایر مقررات

ماده ۲۶- تصمیمات سازمان و سایر دستگاههای ذی ربط مبتنی بر احکام قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران کشور مصوب ۱۳۸۷/۲/۳۱ در طول سالهای ۱۳۹۴ تا زمان لازم الاجراء شدن این قانون تنفیذ می شود.

قانون فوق مشتمل بر بیست و شش ماده و سی و دو تبصره در جلسه علنی روز دوشنبه مورخ هفتم مردادماه یکهزار و سیصد و نود و هشت مجلس شورای اسلامی تصویب شد و در تاریخ ۱۳۹۸/۵/۲۳ به تأیید شورای نگهبان رسید. ۷.

علی لاریجانی